

Hjällsnäs, Erik Jonsgården

Postadr.: Gråbo.

Areal: Total 29,5 har, därav 8 åker, 12,5 skog, 9 mossar m. m. Tax.-v. 16.600.

Jordart: Svartmylla, delv. sandbl. Skogsbest.: Överv. barrskog. Manbyggn. uppf. 1909. Ekonomibyggn. uppf. 1899. 2 hästar, 6 reakt.-fria nötkreatur o. smådjur. Gården till släkten i början av 1800-talet. Första kända äg. äro nuv. äg:s svärfaders föräldrar, Lars och Kristina. Nuv. äg. efterträdde sin svärfader August Larsson 1934.

Äg.: Gunnar Haglind f. 08. Son till Joh. Emil Haglind o. h. h. Alvina. Gift med Anna f. Larsson. Barn: Gudrun, Hillevi.

Erik Jonsgården

Hjällsnäs, Erik Jonsgården

Postadr.: Gråbo. Tel. 43.

Areal: Total 28 har, därav 8 åker, 20 skog. Tax.-v. 18.600.

Jordart: Lerjord o. svartmylla på lerbotten. Skogsbest.: Barrskog. Manbyggn. uppf. 1934. Ekonomibyggn. uppf. 1916. Gården elektrifierad. 2 hästar, 8 kor, 1—2 ungdjur, 4 svin, 20—30 höns. Arealen delv. sten- o. rördikad. Gården är en gammal släktgård. Den har en gång avsöndrats från Aspenäs o. kallades då "Nybonds".

Äg.: Josef Olaussons stbh. J. O. död 39. Son till Olaus Pettersson o. h. h. Emma f. Andersson. Gift med Naemi Davida f. Skog. Barn: Elsy f. 16, Signe f. 17, Thorild f. 19.

Erik Jonsgården, "Nybons"

Ur Svenska Gods och gårdar utgiven år 1941 är dessa bilder och uppgifter tagna. I Hjällsnäs fanns två gårdar som hette Erik Jonsgården. Den undre kallades för "Nybons".

Margareta Kihlberg har lämnat några bilder från 1940-talet som beskriver lite av hur barnen roade sig på sommaren under den här tiden

Innan Olaussons (Nybons) hade gräsklippare slog Thorild gräset utanför lillastugan och stora huset med lie. Sommargästernas barn Thomas och Margaretha Kihlberg "hjälper till" att samla ihop gräset till kvigorna som stod i lagårn även under sommaren. De släpptes ut på bete på gårderna först efter det att höet var intaget från hässjorna och det hade blivi återväxt. Det är sommaren 1944. Astrid Kihlberg och hennes mamma Olga Höijer sitter och tittar på.

Bilder från Erik Jonsgården "Nybons"

På bilden till vänster middagsmjölkar Thorild Olausson Majros som var nykalvad och därför inte släpptes iväg med de andra korna på bete.

Det är troligen midsommar eftersom flaggan är hissad hos Petterssons i bakgrunden (också en Erik Jonsgård) och sommargästernas barn (Gunilla, Margaretha och Tomas Kilberg) är finklädde.

Kihlberg hyrde Thorilds lillstuga från 1944.

På bilden till höger ser vi samma barn som tar hem Thorild Olaussons kor från "Kullen" midsommar 1948. Den svartvita kon hette Alba. Thorild Olausson hade fem kor och några kvigor vanligtvis.

*Dokument i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Text och bilder Margaretha Kihlberg.
Ordningsnr: 1218*

Femtegården, Hjällsnäs.

Omkring 1910 köpte Stora Lundby kommun Femtegården att användas som fattigstuga och ålderdomshem. Ganska länge drevs Femtegården som ett vanligt jordbruk där alla fick hjälpa till med arbetet efter förmåga. Man var så gott som självförsörjande på baslivsmedel. Så småningom försvann namnet fattigstuga och ändrades till ålderdomshem, Jordbruket arrenderades ut och arbetsplikten för de gamla togs bort.

Så här idylliskt ter sig Femtegården ännu idag där den ligger efter den gamla byvägen. Ladugårdsbyggnaden är dock riven.

*Bild nr. 9 och 10 i Stora Lundby Hembygdsförenings fotosamling. Bildbearbetning och text: Karl Gustafsson.
Ordningsnr.8.*

Pensionärsflyttning.

Den 7 Dec. 1959 var en vinterdag med mycket snöfall. Plogbilen fick gå före när pensionärerna skulle flytta till det nya Monhemmet.

Åtta pensionärer åkte bil, och tre fick åka sjuktransport. Sölve Iseborn, arrendatorn på Femtegården, fick transportera möbler och annan utrustning.

Personerna på bilden är från vänster: Carl Gustaf Eriksson (Socialnämndens ordf.), Gunhild Engström, Ann-Mari Halvarsson, Anna-Karin Mattsson (kokerska), Karin Lord (föreståndarinna), Anna Magnusson.

Sölve sitter på traktorn, och hans pojkar, Inge och Bill, skymtar på trappan.

Bild nr. 187 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Anna Magnusson.

Bildbehandling: Karl Gustafsson. Orningsnr. 200.

Tegelsten från 1500-talet med avtryck av barnfot.

Stenen har hittats vid jordbruksarbete där ” Sjöborg ” skulle ha legat. En moränkulle nära sjön Mjörn på Hjällsnäs Skattegård 1:3.

Där har funnits ett tegelhus, knappast någon borg, men 1693 avbildat av Erik Dahlberg för hans Sueciaverk som taklös ruin av relativt måttlig storlek.

Enligt lokal tradition skulle den kvarstående källarvåningen på 1800-talet igenfyllts för att lekande barn inte skulle komma till skada. Jorden är full av tegelskärvor och fönsterglasbitar. I övrigt visste man inte mycket om t ex vem som byggt och ägt byggnaden.

Vid en provundersökning 1983-1984 som initierades av Stora Lundby Hembygdsförening och utfördes i samarbete med Lödöse Museum återfanns den igenfyllda källaren.

Efterföljande arkivforskning som utfördes av Tomas Fredriksson har gett följande: Byggnaden som haft namnet ” Margaretelund ” byggdes av Ebba Leijonhuvud på Gräfsnäs omkring 1580, kanske för någon av hennes barn. Huset lämnades dock att förfalla redan i mitten av 1600-talet, kanske ännu tidigare. Ebba dog 1609 och sonen Axel kom i onåd och flyttade utomlands. Gräfsnäs brann 1634 och låg sedan i ruiner till 1653 då en sonson till Ebba återuppbyggde det.

Bild nr. 489 i Stora Lundby Hembygdsförening bildarkiv. Bild: Karl Gustafsson. Text Lars Edmundsson Ordningsnr.41.

Vår bland fornlämningar

På det mer än tvåtusen år gamla gravfältet står dessa bautastenar , fotograferade en vårdag på 1980-talet. Här har säkert funnits ett mycket större antal av olika storlek, men under de sista 1000 åren har mycket försvunnet på grund av odling. Ibland har stenar använts i grunder i Hjällsnäs. De bautastenar som finns kvar har väl nu fått ett extra skydd, eftersom Stora Lundby Hembygdsförening har sin stuga på området.

*Dokument nr D 654 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Text och bildbehandling: Karl Gustafsson.
Ordningsnr 654*

Hällkista vid Hunseredsviken.

Om man tar sig ut till Gategårdarna längst ut i Hjällsnäs finns det till höger mellan Gategårdarna en liten åker som sträcker sig ner mot Hunseredsviken. När man gått längs åkerkanten har man en bergskulle på vänster sida, och nedanför bergssidan ligger till vänster strax under bergskanten detta vittnesbörd om tidig bosättning i vår trakter. De flesta hällkistor ligger i stora jordbrukstrakter, i vårt land i Falköpingsområdet, men placeringen av denna hällkista är annorlunda. När den byggdes låg Mjörns vattenyta troligen 6-8 meter högre, varför hällkista låg nära vattenbrynet. Den användes till upprepad gravsättning av relativt bofast åkerbrukande och boskapsdrivande folk.

Hällkistor är den yngsta typen av stenkammargravar, (megalitgravar= dösar, gånggrifter och hällkistor), som användes i Sverige och andra länder under den yngre stenåldern. Någon gång mellan 1500 och 2500 år före Kristus kan hällkistan i Hunsered blivit byggd.

Hällkistan är vanligen en rektangulär stenkammare med enkla kantstenar och stora stenstycken till tak, men Hunsereds hällkista har smalare men dubbla kantstenar. De två bakre takhällarna finns kvar, men kantstenarna fortsätter ett gott stycke framför dessa så hällkistan torde varit minst dubbel så stor med flera takhällar än som finns kvar i dag. Hällkistorna var vanligtvis från början täckta med jord.

Dösar och gånggrifter har inte påträffats i Stora Lundby.

Hällkista i Öjared.

På vägen från Nääs till Öjareds golfbana, någon kilometer efter järnvägsbron finns ett fornminnesmärke som hänvisar till denna lämning. Efter att ha följt skogsvägen till vänster några hundra meter har man en brant höjd på vänster sida. Uppe på toppen ligger denna hällkista intill ett stort bronsåldersröse. Nedanför hällkistan och röset finns även fossil åkermark (mark som brukats under sten och bronsålder).

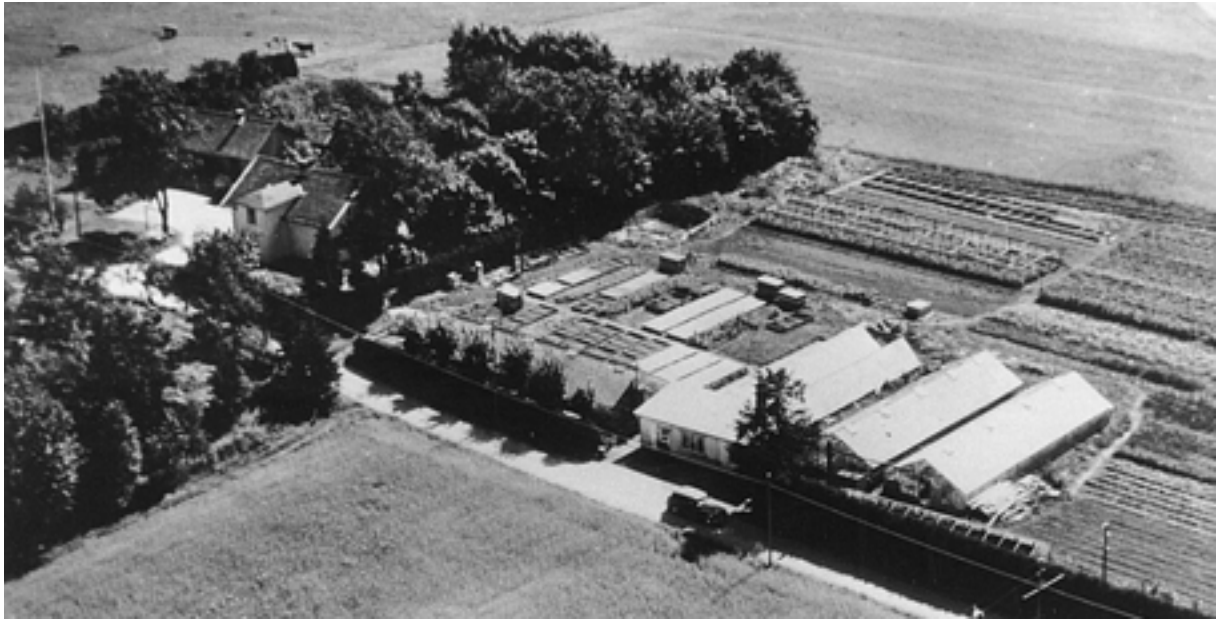

Hällkistan i Öjared är större än Hunseredskistan och har enkla men kraftigare väggar. Takhällarna som torde varit imponerande är tyvärr borta.

Bild nr. 263 och 264 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling.

Foto, bildbehandling och text: Karl Gustafsson.

Ordningsnr. 46.

Handelsträdgård i Hjällsnäs.

Här startade Ester och Karl Lindqvist handelsträdgård i början av 1930-talet, som dom drev tills några år in på 1970-talet.

Gården kallades tidigare för ”Älis” efter en ägare som hade det ovanliga namnet Älis Adel. Huset har nu nya ägare, och av växthusen finns inte mycket kvar.

*Bild nr. 85 och 93 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling.
Text och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 146.*

Bänkodlingar i Hjällsnäs.

Ester och Karl Lindqvist hade stora bänkodlingar. En stor del av skörden avyttrades på Olskrokstorget i Göteborg, dit Karl begav sig varje veckoslut.

Även dom öppna odlingarna var omfattande och arbetskrävande.

*Bild nr. 94 och 95 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling.
Text och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr.147*

T-Ford.

En T-Ford, 1926-1927 års modell var Karl och Esters första bil. Den kom till stor nytta vid dom torgresor som företogs varje vecka.

Bild nr. 106 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Tomas Andreasson och Ester Lindqvist. Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningar. 148.

Jordbrukare i Gråbo år 1920.

Av bilden framgår både årtal och syfte med den här sammankomsten. Följande personer är med på bilden, räknat från första raden:

? Kanske kursledaren, Alfred Johansson, Erik Johansson Haglund.

Sittande andra raden: Fritz Eliasson, Karl i Låddagården, Valdus Hansson, Johan Hansson och Einar Andersson.

Tredje raden: Börjes Karl Jonsson, Albert Johansson, Ernst Lundqvist, Josef Hansson, Josef Skog, ? , Axel Pettersson, Josef Olsson och Erik Larsson.

Fjärde raden: ? , Algot Pettersson, Karl Lindqvist och Johan Johansson.

Femte raden: ? , ? , John Eriksson, Kaleb Johansson, Einar Samuelsson. Klas Andreasson, ? , ? , Erik Pettersson.

*Bild nr. 100 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Alöice Lindqvist.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 155.*

Cykelparad.

I dag tenderar cykeln mer och mer att i huvudsak vara ett motionsredskap, men i början på seklet och långt in på 1950-talet var den ett viktigt transportredskap som förkortade färdtiden 2-4 gånger på de slingriga vägarna.

Dagens lätta cyklar (detta skrevs 1987) med smala däck skulle inte hålla långt när den här bilden togs omkring år 1930. Dåtidens cyklar hade breda däck och kraftigare fälgar och ramar, växlar var sällsynt. Som vi kan se på bilden var man inte så noga med ljus och reflexer. Nu (1998) har trenden vänt och cyklar som idag är populära har kraftigare däck och ramar och många växlar.

Herrarna i denna Cykelparad är från vänster: ? , ? , ? , Algot Pettersson, Paul Haglind, Karl Lindqvist, Martin Pettersson, Johan Johansson och Kaleb Johansson.

*Bild nr. 99 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Ester Lindqvist.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 154.*

Musikanter.

Erik Karlsson och Karl Lindqvist musicerar i Hunsered på 1920-talet. Orgeln i bakgrunden är tidstypisk. En sådan fanns i många hem i början av 1900-talet och senare.

Karl Lindqvist behöll sitt musikintresse livet ut, och här har vi en syskonkvintett som kunde ha kallat sig ”Lindqvistarna”.

Bild nr. 107 och 101 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling.

Text och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 156.

Hästarna i Hunsered.

År 1920 togs den här bilden av hästarna i Hunsered. Far och son, August och Karl Lindqvist fick också vara med på bilden, men i det här fallet var nog hästarna huvudmotivet.

Till vänster står Karl med hästen Munter, till höger August med Docka. Observera vägen som Docka står på. Så såg en mindre väg ut på denna tid, med hästramp i mitten, hjulspåren därutånför och åtskilligt med gräs.

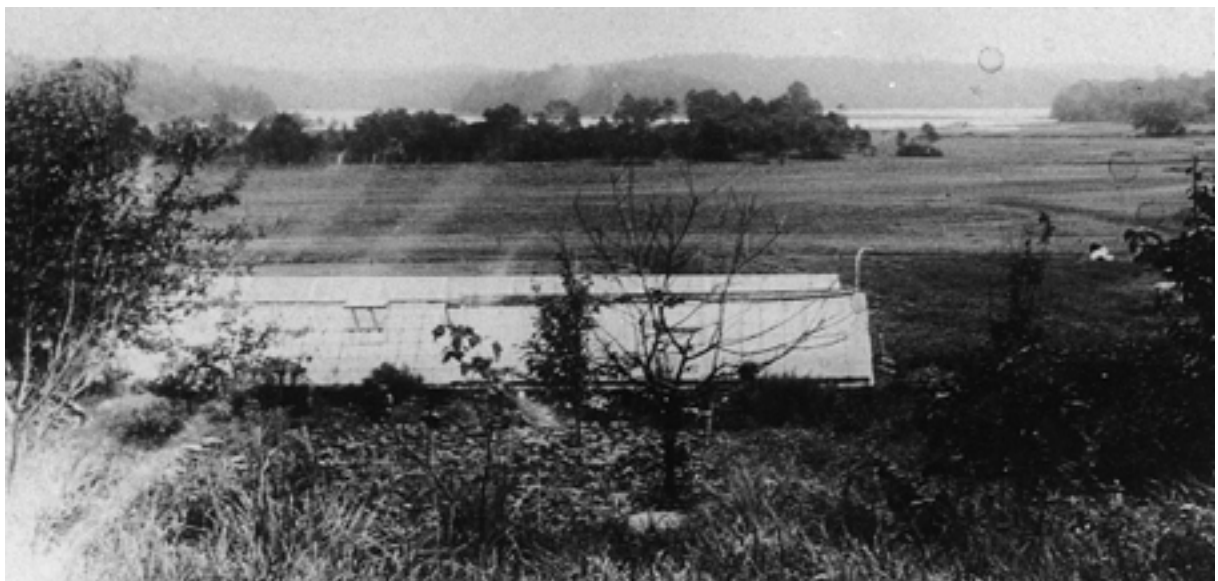
Munter och Docka drar enskärig plog med s.k. vimerstänger. Karl Lindqvist bakom plogen och Paul Andersson håller i tummarna. 1920-tal.

*Bild nr. 705 och 503 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Alice Lindqvist.
Foto Paul Andersson. Bildbearbetning: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 159.*

Vinter i Hunsered.

August Lindqvist till vänster i släden kör märren Docka. August Bogemark sitter vid hans sida.

Sommar i Hunsered.

Karl Lindqvist hade två växthus i Hunsered på 1920-talet, innan han tillsammans med sin fru Ester startade handelsträdgård i Hjällsnäs Skattegården.

*Bild nr.800 och 106 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Alice Lindqvist.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr.160.*

Ljusstöpning i Hjällsnäs Skattegården.

Ljusstöpning i Hjällsnäs var tradition i många år. Här en ganska sen bild av den verksamheten. Personerna är från vänster är:

Anita och Roland Näslund.

Åke Antehag.

Anna Lindqvist.

Birgitta Antehag.

Astrid Hansson.

Göran Hadders.

Ester Hansson.

Lars-Ove Olofsson och Ester Lindqvist.

*Bild nr. 109 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Alice Lindqvist.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 161.*

Utsikter över Mjörn från Hjällsnäs.

Vykort och målning från början av seklet. Husen på målningen ligger på ” Bengts Land ” nere vid Hjällsnäsviken, nedanför kullen där Margaretelund eller ” Sjöborg ” en gång legat (se dokument nr. 7 om Erik Dahlbergs kopparstick från 1700-talet). Här kommer tåget i vänsterkanten från Skara in mot stationen i Gråbo. Målningen är målad i närheten av den gamla järnvägsbron nedanför Helegården.

*Bild nr. 396 och 240 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text och bildbehandling:
Karl Gustafsson. Ordningsnr. 606.*

Resta stenar på Hjällsnäs Mo.

Resta stenar (Bautastenar) är de mest iögonfallande rester som vi idag ser av det stora gravfält som var ett Västergötlands största. Det började vid grustäkten och fortsatte förbi hembygdstugan ända ner till Lilla Kiosken vid Snikaplan. En fastighet intill kiosken fick namnet Småhöga efter tre små bronsåldersrösen som låg inne på tomten. Mellan Fornminnesvägen (gamla Björboholmsvägen) och Monvägen finns bronsåldersrösen och en sägenomspunnen sk treudd. Även en rest sten finns där (bilden till höger). Att gravfältet har använts under lång tid förstår man av de olika gravsättningar som finns, bronsålderrösen, bautastenar och brandgravar eller flatmarksgravar.

*Dokument nr D. 227 i Stora Lundby hembygdsförenings samling. Text och bild: Karl Gustafsson.
Ordningsnr. 227.*

Bautastenar vid hembygdstugan

De flesta resta stenar i Stora Lundby finns på kullen ovanför Hembygdstugan. Den stora stenen som avbildats på Erik Dahlbergs teckning från 1690-talet är troligen den sten vi ser överst till vänster i den nedre bilden. Den har blivit avhuggen eller gått av, kanske ligger den i grunden eller som trappsten i något hus i Hjällsnäs.

*Dokument nr. 228 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Text och bildbehandling: Karl Gustafsson
Orningsnr.228.*

Bröllop i Hjällsnäs Låddegården år 1924.

Alma Jonasson och Gustav Larssons bröllopsfoto. Vem som tagit bilden är okänt. Greta Larsson som var med har identifierat personerna. Då hette hon Greta Hedin. Hon har också fått med dom gamla gårdsnamnen och vad gårdarna kallades av befolkningen i Stora Lundby i dagligt tal.

Personerna i främre raden från vänster: Sigfrid Linden, Marielund, Algot Andersson, Ole Persgård, " Bualäges", Linnea Nejman, Femtegården, Anna Larsson, Erik Jonsgård, " Vinters",

Elsa Nejman, Femtegården, Irma Nejman, Femtegården, Ada Pettersson, Källås, Svea Ljunggren, Eneslätten, Alma Andreasson, Ole Persgård, " Bualäges", Hilda Larsson, Torgestorp, Gunnar Johansson, Höggård, Tore Linden, Marielund.

Andra raden från vänster: Josef Hansson, Ole Persgård, " Bualäges ", Aldina Olsson, Helegården, "Rols", Maj-Britt Olsson, Helegården, " Rols", Robert Olsson, Helegården, "Rols", Sofia Jonsson, Helegården "Rols", Annie Johansson, Höggård, Gustaf Larsson, brudgummen, Låddegården, Alma Jonasson, bruden, Låddegården, Greta Hedin, Låddegården, Hilma Hedin, Knepplakullen, Lina Larsson, Torgestorp, Inga Jansson, Göteborg, Emma Linden, Marielund, Emma Pettersson, Källås. De två små pojkarna mellan första och andra raden heter Löfström, och är sommargäster från Göteborg.

Tredje raden från vänster: Albert Larsson med dotter, Torgestorp, Emil Karlsson, ?, Märta Olsson, Helegården, Margareta Nejman, Femtegården, Betty Pettersson, Ryd, Hanna Olsson, Helegården " Stakes ", Birger Magni, prästgården, Emma Jonasson, Låddegården, Karl Jonasson, Låddegården, Jansson, Göteborg, August Larsson, Torgestorp, August Pettersson, Källås, Emma Pettersson, Källås, Sigrid Löfström, Göteborg.

Fjärde raden från vänster: August Larsson, Erik Jonsgård, " Vinters", Erik Stave, hjälppräst hos Magni, Hans Olsson, Helegården, " Stakes ", ? Olsson, fru till Josef Olsson " Rambergs ", Emil Andersson, Skattegården, " Ramberg ", Josef Olsson, Olstorps mellangård, Karl Andersson, Per Jonsgården, " Börjes", Hanna Westberg, skolan, Oskar Pettersson, Ryd, Tord Westberg, skolan, Tord Lindqvist, stins, Edvin Johansson, Höggård, stinsens fru, Fina Johansson, Höggård, Klas Andreasson, Ole Persgård, " Bualäges ", Evald Andersson, Per Jonsgård, " Bualäges", Fina Andersson, Per Jonsgård, " Börjes ", Anna Larsson, Erik Jonsgård, " Vinters".

Bild nr. 218 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Greta Larsson.

Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 270.

Låddegården **Målad av Mikael Rattikainen .**

Ur Svenska gods och gårdar årgång 1941, kan vi läsa att arealen var 7;5 åker, 76,5 skog och taxeringsvärdet var 27800:-

Enligt samma uppgiftslämnare får vi veta att mangårdsbyggnaden uppfördes 1857, och ekonomibyggnader 1812. 2 hästar 8 kor samt smådjur fanns på gården 1940.

Gården inköptes 1819 från Sjöbergs gods av nuvarande ägares hustrus morfars far, Anders Andreasson, som efterträddes av sonen Andreas Andersson. Denne överlät 1875 egendomen på sin måg Jonas Jonasson, som är nuvarande ägares svärfar. År 1916 tillträdde dennes son, Karl Jonasson, som innehade gården till sin död då nuvarande ägare tillträdde.

Det är inte alltid man får en så exakt ägarelista, men man får nog ändå vara lite skärpt när man läser den, för att få det hela klart för sig.

Detta skrevs 1941 då ägaren heter Gustaf Larsson, och under hans tid målades denna tavla.

Den i trakten kända källan ” Puttlehålan ” där vattnet är i ständig rörelse , ligger på Låddegårdens ägor

Nuvarande fastighetsägare (1998) är Greta Larsson.

Bild nr 901 i Stora Lundby hembygdsförenings bildsamling .Uppgifter ur Svenska Gods och Gårdar, årgång 1941. Foto och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr 276,

Höggården. Målat av Mikael Raatikainen år 1927.

Detta är den en av de två Höggårdarna. Den 13:de gården i Hjällsnäs by, Höggård, delades för länge sedan i två delar. Detta är den yngre och utflyttade gården. De båda gårdarna hade för c:a 1830 gemensam tomt på den äldre platsen. Denna Höggård flyttades till nuvarande plats intill en urgammal källa med namnet ”Ty- eller Tykällan”.

På 1920-talet ägdes gården av Edvin och Josefine Johansson, födda 1883 resp. 1887. Därför kallades den då ”Edvins i Höggård”. På 1980-1990-tal är benämningen på lika grunder ”Hedlunds”. Lennart Hedlund är Edvins dotterson.

Gårdens mangårdsbyggnad är från 1910, och ladugården med fähus, murat av ortens granit, byggdes år 1928.

Enligt Svenska gods och gårdar, upplagan från 1941, var arealen 52 Har, därav 16 åker. Taxeringsvärde 36100:-. Samma källa uppger att man hade 3 hästar, 7-9 kor, 2 ungdjur, 4 svin och 20-30 höns

*Bild nr. 795 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text, Lars Edmundsson
Foto och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 277.*

” Nybons ”, Erik Jonsgården.

Tavlan målades av Mikael Raatikainen på 1920 eller 1930-tal. Ägare då var Josef Olausson. Enligt gammalt bygdeprotokoll skulle min farfar Olaus Pettersson den 2 maj 1879 tillträtt Erik Jonsgården Tidigare ägarförhållande är ej bekant. Tavlan finns nu år 1994 hos Lennart Pettersson i Hjällsnäs. Dessa uppgifter är Lämnade av Thorild Olausson.

Ur bokverket SVENSKA GODS OCH GÅRDAR utgiven år 1941 saxar vi detta om Erik Jonsgården

Bild nr. 902 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Foto: Karl Gustafsson. Text: Lars Strannegård.
 Bildbehandling: Karl Gustafsson Ordningsnr. 621.

Utgrävning av ” Sjöborg”.

På Hjällsnäsbilden ur Erik Dahlbergs sueciaverk, syns på kullen vid sjön en ruin av en tegelbyggnad med namn Sjöborg. Vad detta varit och vem som byggt den hade genom åren fallit i glömska. Ingen visste säkert. Källarmurar hade rivits, och marken jämnats i slutet av 1800-talet. Så sade den muntliga traditionen. De sockenskrivningar som fanns teg.

År 1983 och 1984 gjorde Stora Lundby Hembygdsförening under ledning av antikvarie Rune Ekre från Lödöse museum, en undersökning med syfte att om möjligt skingra mystiken kring den förmodade borgen.

Härvid kunde konstateras att en tegelbyggnad med portalomfattningar och kanske fönsteromfattningar av profiltegel funnits på platsen. Utsmyckningen tydde på att byggnaden haft hög status. Ingen vanlig lada precis. Den igenfyllda källarvåningen återfanns som väntat.

Arkivforskning, huvudsakligen utförd av Tomas Fredriksson, visade att anläggningen knappast varit någon borg. Den hade byggts, troligen omkring år 1580 av Ebba Leijonhufvud, ägare till bl a Grävsnäs och Lärjeholm. Hon var en Sveriges mäktigaste kvinnor. Dottern Margareta var Sveriges drottning, gift med Gustav Vasa. Ebba Leijonhufvud var Sveriges störste jordägare. I Hjällsnäs ägde hon flera gårdar, och byggnaden hon byggde här kallades Margaretelund efter dottern-drottningen som avled år 1551. Margaretelunds tid blev ej heller lång. Efter Ebbas död år 1609 och det danska anfallet på Grävsnäs 1612 , blev det troligen öde. Att Vättele Härad åren 1613-1618 låg under Danmark hade väl också sin betydelse. År 1634 förstördes Grävsnäs av eldsvåda och därmed var väl också Margaretelunds storhetstid förbi. När Erik Dahlberg år 1693 besökte Hjällsnäs för att teckna dess berömda gravfält. stod det sedan länge som en taklös ruin där bönderna hämtade tegel för sina skorstensbyggen.

*Dokument nr D 313 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Text och bild: Lars Edmundsson
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr.313.*

Schaktningsarbete vid ” Sjöborg ”.

Här är arbetet med att skingra ” Sjöborgs ” mystik inne i sin slutfas våren 1984. Främst Rune Ekre. Övriga från vänster K-E Jakobsson, Margareta Edmundsson, J. Mårtensson och M-B. Ernström.

Schaktet genom den stenfyllda källarvåningen har vid skyffeln frilagt en bit av grundmuren, en indikation på att vi kommit rätt.

Dokument nr D 314 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.

Bild och Text: Lars Edmundsson. Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 314.

Del av svartgodskruka, bronsålderskaraktär.

Vid den undersökning som utfördes 1983-1984 på platsen för den förmodade ”Sjöborg” i Hjällsnäs, en moränkulle nära stranden av Mjörn, gjordes ett överraskande fynd.

Vid avtorvningen av en provlinje observerades en rundel som bedömdes vara en förhistorisk brandgrop. Vid undersökningen befanns det vara en rund grop fylld med jord och skörbränd sten.

Närmare botten vilade på en bädd av träkolsblandad lera, en kruk-eller kitteldel av ansevärd dimension. Fyndet indikerade enligt expertisen en trolig boplats från bronsålderstid. Flera liknande gropar kunde finnas. Enligt samma experter, kanske också innehållande delar av kruk-kitteln.

*Dokument nr. D.315 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Text och bild: Lars Edmundsson.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 315.*

Kruuskärvan under utgrävning.

Gropen efter utgrävningen.

*Dokument nr. D 316 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Text och bild: Lars Edmundsson.
Bildbehandling. Karl Gustafsson. Ordnings nr. 316.*

Låddegården, Hjällsnäs.

Låddegården, målad av gårdamålaren Raatikainen på 1920-talet. Boningshuset byggdes år 1857. Det var ett jordbruk som låg lite utanför Hjällsnäs by, i närheten av den västra delen av Hjällsnäsviken.

Ägare när tavlan målades var Gustaf Larsson och nuvarande ägare är Greta Larsson. Oftast är det sommar när Raatikainen målade sina gårdar, men även vinterbilder kunde förekomma. Tavlan var med på utställningen när den nyuppförda hembygdsstugan invigdes.

*Bild nr. 907 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Faktainsamling; Lars Strannegård.
Foto och Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 392.*

Vyer över Hjällsnäsviken.

Dessa två vyer är fotograferade från en plats nära Loddagården som inte längre existerar. Numera är här sandtag. Vi ser Simbrunnsviken med Trångaberget till vänster. Vi ser också järnvägsvallen nedan Trångaberget. Den skymtar även som vita streck mellan buskarna nedanför oss. OBS! Att järnvägsbanken från 1920-talet längre ut i viken ännu ej är byggd. Udden som skjuter ut i Mjörn är Annäsudden, senare kallad Norlings udde. Bakom syns Björbo och Bua Huvde samt Flatholmarna ute i sjön. I den övre bildens högra kant skymtar ett litet tegeltak, något uthus på Loddagården.

Bild nr. 593 och 594 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Lars Edmundsson.

Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 393.

” Nybons ”.

Fastighetsbeteckningen är Hjällsnäs Erik-Jonsgården 65/1. Gårdamålaren Mikael Raatikainen målade tavlan år 1924. Huset byggdes år 1863 av August Pettersson och byggdes om år 1950 av Algot Pettersson. Nuvarande ägare (år 1994) är Lennart Pettersson.

Även denna tavla målade av Raatikainen år 1924 har fastighetsbeteckningen Erik Jonsgården , nu med nr. 9/3. Också detta jordbruk kallades för ” Nybons ”. Huset byggdes troligen av Olaus Pettersson eller hans föregångare under 1800-talet. En ombyggnad gjordes av Josef Olausson år 1933. Gårdens jord och skog ägs nu av Lennart Pettersson (år 1994). Tavlan har skänkts till Stora Lundby Hembygdsförening och hänger idag i hembygdsstugan på Mon.

Bild nr. 900 och 902 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Uppgifterna sammanställda av Lars Strannegård.

Faktauppgifter: Lennart Petterson och Thorild Olausson

Bild och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 409.

” Rättars ”.

Hjällsnäs, Olof Hansgården, heter den här fastigheten, som ligger så naturskönt vid Hjällsnäsviken. Målad av Mikael Raatikainen år 1924. Ur Svenska Gods och Gårdar hämtar vi följande uppgifter.

Areal 55 har, därav 12 åker, 43 skogs, berg och mossmark.

Jordart,: Svartmylla och sandjord. Skogsbestånd: Barrskog. Manbyggnad uppförd 1912-14. Ekonomibyggn. uppförd 1907-08.

Gården kom till slakten under förra delen av 1800-talet. Förste kände ägare är Hans Larsson, som ägde den då den utflyttades från Hjällsnäs by år 1841. Han efterträddes av sin son Johannes Hansson, vilken överlät den på sin systerson Johan August Andersson, nuvarande ägares svärfader. Nuvarande ägare tillträdde år 1935. Gården har belönats med pris och diplom ur Knut J:son Marks donationsfond och har tilldelats 1:a pris och ett 2:a pris av Hushållningssällskapet för välskött jordbruk.

Ägare: Einar Karlsson . född 1896. Gift med Lilly född Andersson. Barn: Gunnar, Evert och Dagmar.

Slut på citat ur Svenska Gods och Gårdar.

Nuvarande ägare (år 1999) är Evert Karlsson.

Bild nr. 914 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling.

Redigering: Lars Strannegård.

Bildbehandling. Karl Gustafsson. Ordningsnr. 410.

Älgjakt år 1953.

Älgjakten är för många en av de större upplevelserna på året. Här är några ungdomar på sin första Älgjakt tillsammans med äldre och mer erfarna jägarna. Från vänster ser vi Karl-Erik Karlsson från Partille och Bror Karlsson från Tollered. Sedan följer Hjällsnäsborna Jan-Erik Karlsson från Fjällared och Bengt Backegård från Backgården, och längst till höger ser vi bonden, fiskaren, jägaren och naturvännen, Anders Karlsson från Hunsered.

Bilden är tagen ovanför Lillesjön, belägen mellan Fjällared och Hjortås.

*Dokument nr D.413 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Fakta: Bengt Backegårdh.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 413.*

Skidåkare på 1920-talet.

Denna bild är tagen vid en sluttning intill Kråkebacken, där man med friskt mod tog sig ner. Upp fick man också ta sig, utan skidlift, varför man utan att veta om det fick en idag vetenskapligt belagd och mycket nyttig form av motion, nämligen s k intervallträning.

Olof Eriksson till höger är från Fjällared. Sedan följer Hunseredsborna Erik Karlsson, Axel Karlsson, Ester Lindqvist, Karl Lindqvist, Verner Karlsson, Erland Karlsson, Alice Lindqvist och Markus Karlsson.

*Bild nr. 466 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Alice Lindqvist och Karl Gustafsson.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 414.*

Axel Petrus Aronsson 70 år

Axel Petrus Aronsson hade ett jordbruk vid Hjällsnäs-viken, nedanför kullen där en gång "Sjöborg" eller Marga-retelund legat. Utgrävningen på kullen där "slottet" hade legat var på Aronssons mark, och Axel följde med intresse arbetet med att dokumentera och gräva ut lämningarna.

Det är en mycket vacker plats att bo och verka på som vi kan se på andra bilder från Axels gård. Badviken med sandstrand och båtbygga tog vid alldeles nedanför boningshuset och ladan.. Ett gammalt uttjänt timmerhus revs någon gång på 1960-talet och ersattes med en modernare villa.

Bilden är tagen på Axels 70-årsdag den 13 sept. 1968.

Till vänster ser vi ett av barnbarnens beskrivning av sin morfar Axel. Av texten ser vi att flickan uppskattade sin morfar för många saker, och var glad för att ha sådana trevliga minnen av honom.

Dokument nr. 423 i Stora Lundby
Hembygdsförenings samling. Text och
bildbehandling: Karl Gustafsson..
Ordningsnr.423.

I morfars ladugård.

Lena, barnbarn till Axel Aronsson trivs i ladugården tillsammans med den ystra hästen ”Blixten”. Bilden är tagen år 1971, inte fullt trettio år sedan. Visst kan barnens fantasi leda dem in på liknande lekar idag, men tillgången på ladugårdar är mindre, och där dom finns är dom kanske inte lika lekvänliga som förr. Att hoppa i hö går nog inte längre på många ställen, att åka hölass är väl få förunnat idag, släddpartier på vintern är sällan möjligt i våra trakter, och finns möjligheten är det få som har de gamla redskapen kvar eller i brukbart skick, och dessutom är de flesta vägarna naturligtvis plogade för att våra bilar skall ta sig fram.

Hästarna har blivit våra dagars lek och fritidsintresse för många barn idag. Dagens Lena rider kanske på riktiga hästar, sysslar med dataspel, kanske börjar spela fotboll eller handboll, åker rollerblade och skateboard och troligen har hon snart en monteibike med ett oräkneligt antal växlar. Lekarna förändras med tiden, men bildens Lena hade säkert lika roligt som dagens flickor i hennes ålder.

*Dokument nr. D 476 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Text och bildbehandling: Karl Gustafsson.
Ordningsnr. 476.*

Rågskörd på 1920-talet.

Josef Hansson på Heden i Gråbo tar av råg med självavläggare, vilket innebar att vingarna på maskinen gick runt och lade av säden i lagom stora högar vid sidan om. Därför kunde man köra av hela gärdet på en gång innan man började binda nekar för hand.

Här kör han in rågen som nu är bundna i nekar till ett rågröskverk.

*Bild nr. 536 och 537 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Margit och Arvid Andersson.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 464.*

Skördearbete på Helegården.

Bilden är tagen på Helegårdens ”Stakes” ägor, före traktorns och skördetröskans tid omkring år 1935. Barak Johansson på självbindaren, framför de egna hästarna Frej och Bläsa samt den från granngården Skattegården ”Rambergs” lånade Vega.

Kärvarna som självbindaren band och lät falla på marken ställdes upp på fältet i s k travar, eller hängdes upp på störrar ”krakar” för torkning. Därefter kördes de in för lagring i ladan tills de tröskades på vinterhalvåret när höstplöjningen och övriga utegöromål var klara.

*Bild nr. 615 i Stora Lundby hembygdsförenings bildsamling. Text: Lars Edmundsson och Leif Helegård.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 465.*

Slåtter på Hunsered.

Slåtterfolket på Hunsereds mader, = sank, ej odlingsbar mark som ofta översvämmades vid högt vattenstånd, omkring år 1930.

Personerna från vänster: Svante Andersson, Rut Lindqvist, Stina Lindqvist, Karin Lindqvist, Alice Lindqvist, August Karlsson, Ester Lindqvist, Oskar Olofsson, Emil Lindqvist, Karl Lindqvist, August Lindqvist, Agnes Lindqvist, Erland Karlsson, Johan Pettersson, Johannes Lindqvist och pojken till vänster är femårige Rune Gustafsson.

Liemän och räfserskor, en arbetsfördelning som var bruklig i många generationer, men som nu inte används i modernt jordbruk. Personerna är stående: August Lindqvist, Oskar Olofsson, Karl Lindqvist, Gustaf Gustafsson, ? . Sittande: Sally Karlsson, Stina Lindqvist, Alice Lindqvist, Ester Lindqvist och Agnes Lindqvist.

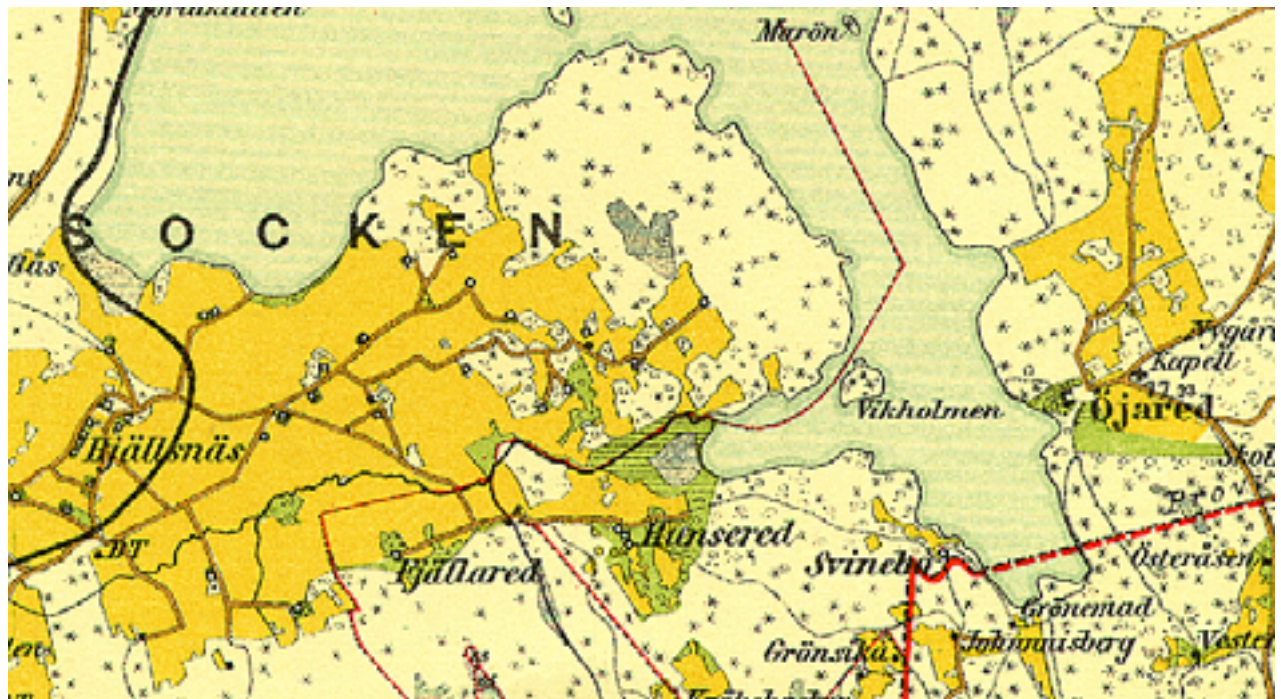
*Bild nr. 442 och 443 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Alice Lindqvist.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr.483.*

Maj månad i Hunsered år 1917.

Stående från vänster: Erik Johansson, Göteborg, Ida Andersson, Josefina Lindqvist, Karl Lindqvist, Valdemar Norén, Göteborg, Henry Andersson, Göteborg, Anna Lindqvist.

Barnen från vänster: Verner Karlsson, Axel Karlsson, Knös-Alvar Johansson, Erik Karlsson, Knös-Erik Johansson, Erland Karlsson, Ester, Alice och Rut Lindqvist.

Av kartan kan vi se att en stor del av marken var mader. Även det höet som dessa marker bar var förr värdefullt som foder under vintern. Viken i Hunsered var grund, och tidigt på våren fick Hunsereds innevånare stora lekgäddor i sina ryssjor.

Bild nr. 474 i Stora Lundby hembygdsförenings bildsamling. Text: Alice Magnusson och Karl Gustafsson. Ordningsnr. 484.

Värnpliktiga från Bohus regemente.

I en ateljé i Uddevalla fotograferades dessa soldater från I 17. Uniformen är modell 1910 och huvudbonaden är modell vinter, ”lopotta”. Längst till höger står Paul Andersson från Hisingen i Göteborg. Hans moster bodde i Hunsered och kortet hamnade hos kusinerna där. De övriga är för oss okända. Bilden är troligen tagen 1917-1918.

Exerciskamrater på Kungliga Bohusläns Regemente, I 17, troligtvis 1917 eller 18. Nummer sex från vänster i översta raden är också Paul Andersson. Han var född på Hunsered år 1897.

Bild nr. 763 och 755 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Lars Edmundsson. Fakta: Alice Lindqvist. Bildbehandling: karl Gustafsson. Ordningsnr 491.

Värnpliktiga från Stora Lundby.

Från vänster stående: Axel Fredriksson, ” Lyckes” Boden i Björboholm, Karl Johansson, ” Nabbes ”

Ytterstad Kronogård, Fritz Pettersson, Stannum Nordgården, Barak Johansson, Rämneå.

Sittande: Bertil (osäkert efternamn), Hällingsbo, Ernst Lindqvist, Stannum samt Albert Hansson, Stångeberg,” Tån ”, Hjällsnäs.

På den vänstra bilden poserar Oskar Lindqvist från Hunsered. Sin värnpliktstjänstgöring gjorde han troligen på Gunnebo Hed. Den högra bilden är en kvartett som under sin värnplikt på A 2 i Kviberg, Göteborg, varit hos fotografen för att få ett synligt minne från den tiden. Den till höger sittande är Caleb Johansson från Hjällsnäs, Per Jonsgården, ett ställe som kallades ”Röjes” som inte längre är jordbruk. De andra är okända. Uniformen är 1910 års modell, och bilden torde vara tagen omkring år 1920.

Bild nr. 701,748 och 614 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Lars Edmundsson, Siv Svensson och Alice Lindqvist. Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 492.

Torpet Kråkebacken.

Kråkebacken hörde under Fjällared. Personerna på bilden är August Larsson och hans hustru som vi inte vet namnet på, samt deras son Ernst. August far hette Lars Andersson, född år 1820, och August på bilden föddes 1852. Sonen Ernst föddes 1888.

Åtskilliga år senare togs den här bilden av Ernst Augustsson ” Kråk-Ernst”, troligen på 1930-talet. Här står han vid Johannebergs ladugård där han kanske var på besök med körhjälp eller han bara kom förbi med sin dragare, oxen Pontus. Ernst hade ett flertal oxar, som all fick namnet Pontus.

*Bild nr.757 och 618 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Lars Edmundsson.
Faktauppgifter Alice Lindqvist. Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr 495.*

Ernst Augustsson "Kråk-Ernst", Kråkebacken, född 1888, död 1958.

På torpet Kråkebacken som löd under Fjällared levde Ernst ensam sedan föräldrarna dött. Gamla gråbobor minns nog Ernst när han kom cyklande till Konsum med unikaboxen på pakethållaren för att sälja sina ägg och göra sina ej alltför omfattande veckoinköp Hundens namn är okänt. Obs cykelspännet i höger byxben! Med den fäste man ihop byxbenet så det inte fastnade i cykelkedjan. Någon gång på 1940-talets slut togs bilden med oxen Pontus. Ernst var nog den siste som använde oxar som dragare i Stora Lundby.

*Bild nr. 702 och 617 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Lars Edmundsson.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 496.*

Alice på väg till kalvarna.

Alice Lindqvist på väg från boningshuset där mjölken separerats, till ladugården med skummjolk åt kalvarna. Oket var ett hjälpmedel som väsentligt underlättade bärandet av tunga bördor. Det användes på lantgårdar, men också på byggen långt in på 1960-talet. På den högra bilden ser vi Alice på väg från brunnen med vatten. Oket används förstås. Bakgrunden är Gryteberget vi Gategården. Där finns två jättegrytor.

*Bild nr. 624 och 623 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Lars Edmundsson och Alice Lindqvist.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 497.*

Kaffepaus i skördearbetet på Hunsered.

Säden skars med tvåhästars slåttermaskin försedd med avläggargrind. Räfsan användes av köraren till att få sädesstråna att falla bakåt. De bands sedan till kärvar (nekar), av de övriga i arbetslaget.

OBS! bastabinnekassen som den högra hästen bär. Det var för att han inte skulle äta för mycket av säden och bli sjuk. Eftersom det kördes i högervarv hade bara högerhästen tillfälle till detta.

Stående vid slåttermaskinen, (han hade ansvaret för hästarna och satte sig inte): August Lindqvist. Pojkarna stående och sittande : John och Sven Andreasson, Göteborg.

Övriga från vänster: Josefina Lindqvist, maka till August, Alice Lindqvist, Rut Lindqvist, Karl Lindqvist, Anna Bogemark, Ester Lindqvist, gift Hansson.

Bild nr. 823 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling: Text: Lars Edmundsson.

Faktauppgifter: Alice Lindqvist. Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr.498.

Hjällsnäs, Låddegården, Marielund.

Areal: Totalt 1,5 har. därav 0.75 åker. **Taxeringsvärde** 6000:-. **Jordart:** Svartmylla och Sandjord. **Skogsbestånd:** Barrskog.

Mangårdsbyggnad uppförd år 1893. Ekonomibyggnad uppförd år 1894. Gården elektrifierad. 1-2 svin, 50 höns. Gården som förut varit arrende, friköptes från Låddegården år 1934.

Ägare: Karl Gunnar Lindén. född 11/9 1904. Son till Johan Alfred Lindén och hans hustru Anna Maria, född Olsson.

Egendomen är belägen vid gamla Björboholmsvägen och inköptes år 1983 av Stefan Kristiansson som idag driver Mjörns El. AB.

Bild och uppgifter är hämtade ur Bokverket "Svenska Gods och Gårdar" och från Stefan Kristiansson.

Bildbehandling: Karl Gustafsson.. Ordningsnr. 519.

Olof Persgård, "Bualäget".

Areal: 67 har, därav 13 åker, 54 skog och övrig mark. Taxeringsvärde 30000:- kr på 1930-talet. Jordart: Svartmylla på lerbotten. Skogsbestånd: Barrskog med inslag av lövträd.

Manbyggnad uppförd år 1929-1930. Ekonomibyggnader uppförda 1917-1920. 2 hästar, 12 nötkreatur samt smådjur. Gården till släkten i mitten av 1800-talet genom Hans Hansson, som efterträddes av sin son August Hansson, nuvarande ägares fader. Ägare på 1940-talet var Adam Hansson. Dessa uppgifter gäller slutet av 1930-talet.

Olof Persgård målad av bygdemålaren Mikael Raatikainen på 1930-talet. Tavlan lånades och avfotograferades i samband med den nya Hembygdsstugans invigning i början av 1990-talet, då ett stort antal tavlor målade av Raatikainen insamlades och utställdes under invigningsdagarna.

Bild nr 903 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text och bild ur bokverket Svenska Gods och Gårdar från 1940-talet. Bild och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 520

Kafferast i vårbruket.

Nedanför den kulle där Margaretelund, av Erik Dahlberg på 1690-talet kallad Sjöborg, en gång legat, nära Hjällsnäsviken, hade Axel och Anna Aronsson sitt jordbruk. Kafferast ute på gårderna var ett uppskattat avbrott i det tunga arbetet ända in i sen tid. Där åkrarna låg nära gården och vädret var känt smakade kaffetåren och bullarna härligt ute i det fria, trots att som i det här fallet kaffedoften blandades med gödsellukten.

Som de flesta i denna vackra trakt hade Aronssons sommargäster. De kunde ibland vara till hjälp i höskörd och andra sysslor, men man förstår av bilderna att stadsfolket hade en fin tid hos Aronssons, både för barnen och de vuxna, nära till bad och fiske, med hela Vättle Fjäll i närheten där bär och svamp väntade på att plockas.

*Dokument nr D.545 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Bilder ur Karin Johanssons familjealbum.
Text och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr.545.*

Lyckliga höns.

Att hönsen har ett eget hus som de kan disponera som de vill, och på dagen fritt kan välja om de vill vara ute eller inne är inte vanligt numera, men så här såg det ut på de flesta gårdar förr.

Några burhöns kunde man inte se i dessa trakter förrän på 1960-talet. Hos Aronssons var äggen ett värdefullt tillskott till den egna kosten och gav ju även lite tillskott till ekonomin.

Dessa bilder är från 1950-tal och det gamla huset börjar se lite nedslitet ut. Så småningom byggde Anna och Aron en modern villa nedanför kullen och senare revs 1800-talshuset. Vem som sitter på kuskbocken vet vi ej, men dessa fortskaffningsmedel är nu ett minne blott, fast det händer att de tas fram vid bröllop eller studentfester och en del vårdar ekipagen ömt.

*Dokument nr.D.546 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Bilder ur Karin Johanssons familjealbum.
Text och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 546.*

” Rambergs ”.

Detta är ”Rambergs” i Hjällsnäs by, Hjällsnäs Skattegården 1:2. Tiden är någon av 1950-talets första år. Ladugården är relativt nybyggd, ännu ej målad. Vi vet att den tidigare ladugården förstördes i en eldsvåda våren 1950.

Idyll , förmodligen på 1930-talet. Sommargästernas pojkar bekantar sig med fåren på ” Rambergs ”.

*Bild nr.765 och 630 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text och fakta: Lars Edmundsson och Leif Helegård.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 581.*

” Kréstinas Adel ”.

Den siste som körde med oxar i Hjällsnäs var ” Kréstinas Adel ”. Adolf ägde Hjällsnäs Hans Larsgård 5:8. Efter hans mor kallades gården ” Kréstinas ”. Accenten skall ligga på första stavelsen i namnet. Han dog 1928 och bilden borde vara tagen något år dessförinnan. Huset i bakgrunden kan vara ” Andriases ” på Brännet. Adolf hade utmarker ovan deras ägor.

På dokument nr.495 och 496 är ” Kråk-Ernst ” avbildad, också han tillsammans med en oxe som dragare. Att använda oxar i jordbruksarbetet var säkert vanligare än hästar förr i tiden, och dom försvann inte helt förrän i slutet på 1940-talet då även hästarna började ersättas av traktorer.

*Bild nr. 745 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Lars Edmundsson.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 582*

Ladugård i Hunsered.

Ladugården byggdes år 1881 och tillbyggdes år 1918. Den tillhörde August Lindqvist och var i bruk till år 1946. Undre bilden visar spåntäckning av ladan år 1933.

Personerna: Högst upp, Lars Lindqvist, sedan från vänster Arvid Lindqvist, Oskar Olofsson, Johannes Lindqvist, Karl Lindqvist, Rut Lindqvist, Erland, Emil Lindqvist, Alice Lindqvist och Augusta Karlsson från Åsen. Takspånen hyvlades av grankubbar.

*Bild nr. 467 och 468 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Alice Lindqvist.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 646.*

Josefina Lindqvist.

Josefina föddes den 18/12 1867 och gick bort den 6/2 1953. Hon var född Andersdotter, näst yngst bland sju syskon. Fadern var Anders Olsson, född 1824 och modern , Anna Kristina var född 1824 i Ödenäs församling.

Josefina bodde en tid i Lerum Dergården och 18 år gammal kom Josefina till mellangården i Stora Lundby där hon var i sju år tills hon flyttade Kullen.

Hon stannade där tills hon år 1896 gifte sig med August Lindqvist och dom bosatte sig i Bredåsdal, ett torp under Sandängen. Till Hunsred flyttade Josefina och August år 1905.

I äktenskapet föddes fem barn: Karl år 1898, Anna år 1901, Ester år 1903, Rut år 1906 och Alice år 1908.

*Bild nr. 479 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Alice Lindqvist.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr.647.*

Liftare

Emil Lindqvist från Hunsered i Stora Lundby på väg med ett lass ekbark till garveriet i Floda. Bilden är tagen i närheten av Stenkullen. Man ser banvallen i bakgrunden. Hästen heter Frej. Damerna skulle enligt uppgift befunnit sig på promenad och fått åka ett stycke. Det ser ut som de medförde såväl barn som bagage. Fotografen är okänd. Tiden är omkring sekelskiftet 1900.

*Bild nr. 620 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Text: Lars Edmundsson. Fakta: Alice Lindqvist.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 699*

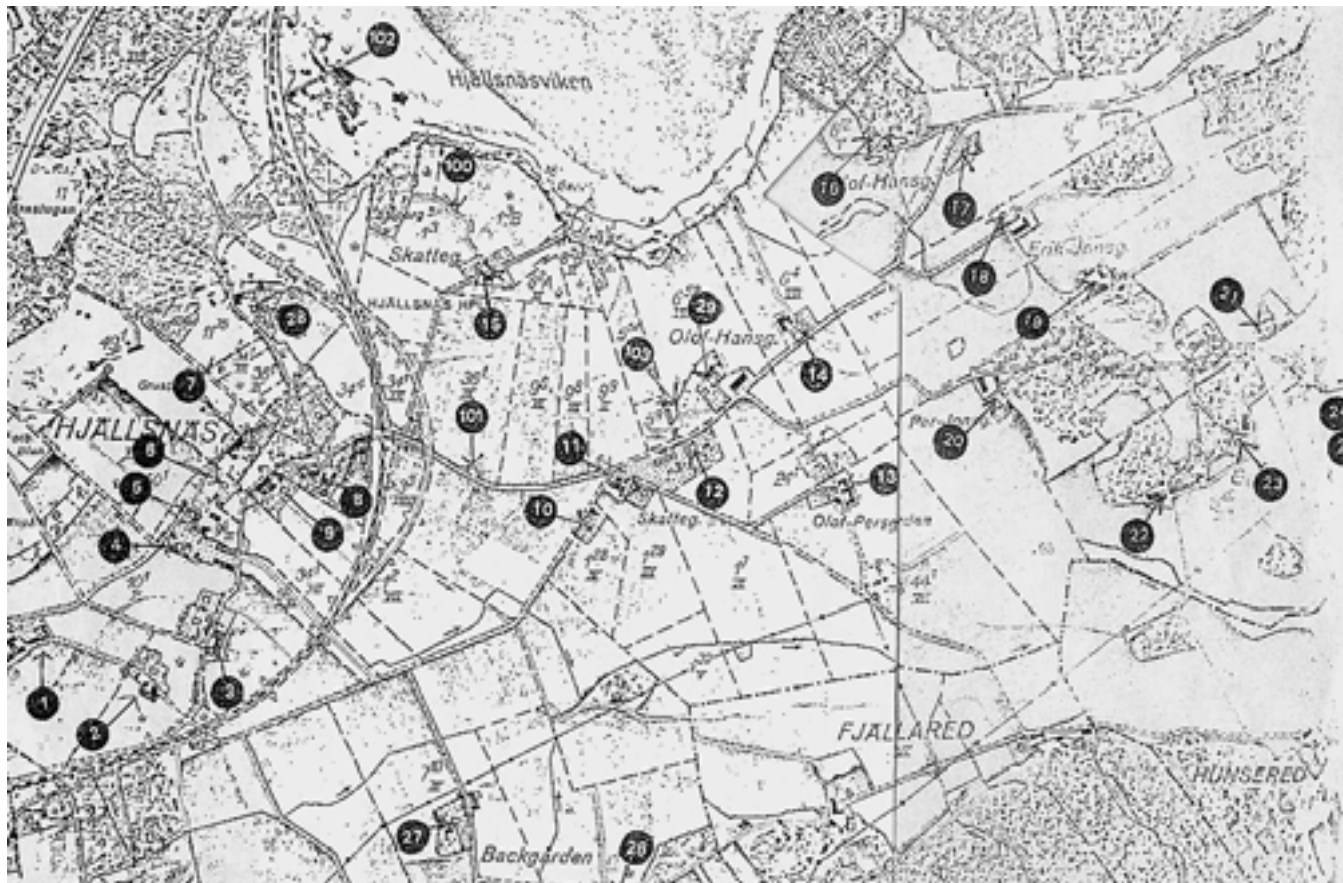

Barnlek år 1935

August Lindqvist med hästarna Kajsa och Inga. Rune Gustafsson sitter på Ingas rygg med Hjällsnäs Gatufjärding i bakgrunden.

Bilden med Rune och råbocken Jeppe är också från Hunsered.

Hunsered var säkert ett paradiset för barn. Där kunde man få umgås med djur, leka i hö, fiska i Mjörn, bygga kojor och även delta i slåtter och skörd. Att idag vara med i slåtter och skördearbete är nog inte med dagens jordbruksmetoder så roligt för barn, men övriga aktiviteter kan man ju fortfarande ägna sig åt.

Gårdarna i Hjällsnäs

Med de officiella namnen och det eller de namn som har varit brukliga i bygden. För lättare identifikation sist det namn som ev. brukas i nutid.

1. Höggård, (Edvins). **2.** Höggård. (Gunnars). **3.** Femtegården, (Hörninges, Fattigårn). **4.** Hans Larsgård (Krestinas Adel) **5.** Erik Jonsgården, (Vinters, Haglinds). **6.** Per Jonsgården, (Börjes). **7.** Helegården, (Orols , Knut Isaksson). **8.** Helegården, (Stakes, Leif Helegård). **9.** Skattegården,(Rambergs) **10.** Skattegården, (?). **11.** Skattegården, (Kristoffers, Kalva-Jonases, Tasses). **12.** Skattegården, (Älis , Karl Lindqvist). **13.** Ole Persgård, (Bualäges, Åke Hansson). **14.** Ole Hansgård, (Ljungäckra, Gustav på Ljungäckras). **15.** Skattegården, (Bengts, Axels ve sjön). **16.** Ole Hansgård, (Rättars, Evert Karlssons). **17.** Ole Hansgård, (Rättars, Rättars Fritses, Bengt Eliassons). **18.** Erik Jonsgården, (Nybons, Nybons Josef, Torild Olaussons). **19.** Erik Jonsgården, (Nybons, Nybons Algots, Lennart Petterssons). **20.** Per Jonsgården, (Lelle-Pers, Torsten Andersson). **21.** Per Jonsgården, (Röjes). **22.** Gategården, (Hästhagen, Stigs i Hästhagen). **23.** Gategården, (Maes). **24.** Gatefjärding, (Knöses). **25.** Gatufjärding, (Skoglunds, Gustav Olofssons). **26.** Backgården, (Klockars, Backegårdhs). **27.** Backgården, (Månses, Uno Karlssons). **28.** Loddagården, (Loddes). **29.** Detta är en sen (1940-tal) hopslagning av olika ägor som kallas Skattegården.

Äldsta belägg på Hjällsnäsnamnet är från år 1399 enl. pergamentsbrev i Uppsala Universitetsbibliotek. Det skrevs där Hielmsnes. Enlig jordeboken år 1565 hade byn 11 hela och 2 halva hemman. Först nämns gårdarnas namn, sedan dess skattenatur samt sist tidigast år gården omnämns i skrift och vem som lånat den sitt namn. De två halva gårdarna var Loddegården och Gatufjärding. Uppgifterna är hämtade till största delen ur Svenska ortsnamn, Älvsborgs län, SOÄ.

1. Skattegården, skatteag, år 1634. **2.** Ole Persgård, kyrkoh. Oluf Persson i tiondelängd år 1675. **3.** Helegården, krono. **4.** Per Jonsgården, krono, Per Joensson i jordebok 1689 tl. 1634. **5.** Hans Larsgård, frälse, Hans Larsson i jordebok 1689-1777 tl 1634. **6.** Olof Hansgård, frälse, Oluf Hanssoni tiondelängd år 1665. **7.** Backgården, frälse, Backegården jordeboken år 1685. **8.** Gategården, frälse, Hans Ionensgård jordeboken år 1687. **9.** Erik Jonsgården, frälse Erich Ioensson tl år 1655. **10.** Femtegården, frälse, Femtegård jordeboken år 1687. **11.** Loddagården, frälse under Lyd jordeboken 1632. **12.** Gatefjärding, frälse, Gategården jordeboken 1565. **13.** Höggården, frälse, Högorden ml år 1545.

Nr. **100** .Sjöborg, (Margaretelund). **101.** Järnkällan. **102.** Puttlehålan eller Simbrunn. **103.** Järnsberget

Dokument nr. 701 i Stora Lundby Hembygdsförening samling. Text och kart behandling. Lars Edmundsson.

Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 701.

Bengts Land

Nr. 15 på kartbilden, dokument nr 701 har i dag fått detta vägnamn ner mot Hjällsnäsviken. Tavlan är målad av bygdemålaren Mikael Raatikainen någon gång omkring 1930-talet. Han kom till Stora Lundby varje år på 1920-30 tal där han på ett så naturtroget som möjligt målade av gårdar och andra egendomar och som här gjorde en vacker tavla av hela Hjällsnäsviken med öarna Tron, Hoppet och Kärleken utanför Björbo Huvde, (Strandkullen) och Sunnerön i bakgrunden.

Tåget som är på väg upp från Hjällsnäsviken mot Gråbo, fick under de första årtionde gå in en vid S- kurva upp mot Hjällsnäs för att kunna klara stigningen. Senare på 1920-talet rätades banvallen ut då man grävde sig ner i åsen nedanför Hjällsnäs by och även byggde banvallen över den innersta delen av viken.

Här bedrev Axel Aronsson ett Jordbruk in på 1970-talet. På kullen till höger om fastigheten låg en gång Sjöborg (Margaretelund) som omtalas i andra dokument i vår samling.

*Dokument nr. D 702 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Bil, text och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 702.*

Bröllop i Backgården

Dessa bilder är från Elis och Hulda Forsbergs bröllop i Backgården, trettonhelgen år 1922. Bröllopet varade i tre dagar så gästerna övernattade i bröllopgården på detta sätt i syskonbädd på golvet. Ungdomarna roade sig med sällskapslekar och hade väldigt roligt.

*Bild nr. 523 och 524 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text: Margit Andersson.
Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 723.*

”Derras ”, Backgården

Fastighetsägaren när tavlan målades var August och Emma Andersson. Nuvarande fastighetsägare (1994) är Uno Axelsson. Tavlan finns nu (1996) hos Karl Henrik Forsberg. Tavlan är målad av den resande gårdamålaren Mikael Raatikainen

Hjällsnäs, Backgården

Postadr.: Gräbo. Tel. 44.

Areal: Total 104 har, därav 14,5 åker, 89,5 skog. Tax.-v. 31.800.

Jordart: Svartmylla o. sandbl. mylla. Skogsbest.: Barrskog. Manbyggn. uppf. under senare delen av 1800-talet, omb. på 1900-talet. Ekonomibyggn. uppf. på 1880-talet. 2 hästar, 12 nötkreatur samt smådjur. Gården till släkten under förra delen av 1800-talet. Förste kände äg. är Anders, som efterträddes av sin son Aug. Andersson o. h. h. Emma, vilka sedermera överlät den på sin son Einar Andersson, en syssling till nuv. äg:s maka.

Äg.: Axel G. Karlsson f. 05. Son till Oskar Andersson o. h. h. Ida. Gift med Gunhild f. Johansson. Barn: Elvy.

Dessa uppgifter är saxade ur ” Svenska Gods och Gårdar ” , årgång 1941.

*Bild nr. 912 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Text: Lars Strannegård.
Foto och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 724.*

Skördearbete på Höggården.

En vacker och beskrivande bild på det under 1930-talet fortfarande ganska arbetsintensiva skördarbetet. En del maskiner och hjälpmedel hade börjat underlätta arbetet för jordbrukarna, men fortfarande skördas det mesta manuellt ut på fälten.

Åkern som skördas på denna bild lär vara den som ligger nedanför Hembygdsstugan. Den brukas inte av de som bor på Höggård idag utan arrenderas ut när detta skrivs till en Stannumsbonde.

Personerna på bilden är från vänster: Betty på Moledet, Gunhild Karlsson, Edvin Johansson, Annie Hedlund och Gunnar Johansson.

*Dokument nr D 767 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling. Fakta :Annie Hedlund.
Text och bildbehandling: karl Gustafsson. Ordningsnr. 767.*

Vårplöjning i Hunsered

Hästarna Munter och Docka drar plogen i Hunsered omkring år 1921. Om personerna bakom plogen och vid tömmarna ser väl finklädda ut för detta arbete så är det rätt. Det är släktingar från staden på besök som tyckte det var roligt att bli fotograferade så här. De heter Helga Tobiasson, fästmö till Paul Andersson vid tömmarna som var kusinen från stan bl a till Alice Lindqvist som då bodde på Hunsered.

Bilden är ur familjen Lindqvists familjealbum. Kameran tillhörde någon av personerna på bilden.

Bild nr. 631 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling.

Text och fakta: Lars Edmundsson och Alice Lindqvist.

Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 768.

Handelsträdgård i Hjällsnäs

Karl Lindqvist, född den 14 januari år 1898 i torpet Bredåsdal under Sandängen, flyttade till Hunsered år 1905. Han började trädgårdsodling redan där.

År 1933 köpte han huset på Hjällsnäs Skattegården och en del mark och samma år gifte han sig med Ester Fredriksson från ”Lyckes” i Björboholm. Efter hand utökade han växthus och bänkodlingar och han fortsatte verksamheten ända till sin död år 1980.

Karl Lindqvist hade ett brinnande intresse för hembygden. Han deltog i bildandet av Stora Lundby Hembygdsförening och var verksam i hembygdsföreningens styrelse. Han var också väl insatt i Stora Lundbys historia och en av hans sista insatser kan vi läsa om i kapitlet på sidan 183 i Stora Lundbyboken ”En resa i tiden”, som heter ”kort resa i Stora Lundby. Där guidar han deltagare i studiecirkeln ”Bygd i förvandling” genom centrala Gråbo och Hjällsnäs. Han delar han med sig av sina hembygdskunskaper på ett grundligt och roande sätt.

Lindqvistarna var en musikalisk familj. Karl spelade fiol och systrarna trakterade även de olika instrument. Karl var sedan ungdomsåren verksam i Stora Lundby Missionsförsamling.

Ester Lindqvist flyttade en tid efter Karls bortgång till Lundbyvägen där min fru och jag gjorde ett flertal besök med intervjuer och textsättning av fotografier. Esters bror, bonden på ”Lyckes”, Axel Fredriksson, var en intresserad amatörfotograf som fotograferade och även själv framkallade sina bilder. Ester hade många av dessa bilder i sin ägo som vi kan se och läsa om i bildserien med ordningsnr. 47-64 i Stora Lundby Hembygdsförenings pärm om Björboholm som handlar om ”Lyckes” på Bua Huvde, numera Vällers Udde. Men även många andra bilder och minnen delade Ester med sig till nytta för hembygdsföreningens samling.

Nu är växthusen borta, så även på de två andra företag som odlade blommor och grönsaker under 1930-talet och framåt, nämligen Martin Petterssons vid hörnet av Monvägen och Segerstadsvägen, och Karl Johanssons på Monvägen bortanför hembygdsstugan.

*Dokument nr. D 841 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Text och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 841*

Växthus och bänkodlingar i Hjällsnäs skattegård.

Karls syster, Alice, har bidragit med dessa bilder från Esters och Karls handelsträdgård i Hjällsnäs. Som vi ser har företaget växt till en relativt stor anläggning, jämfört med den blygsamma starten i Hunsared

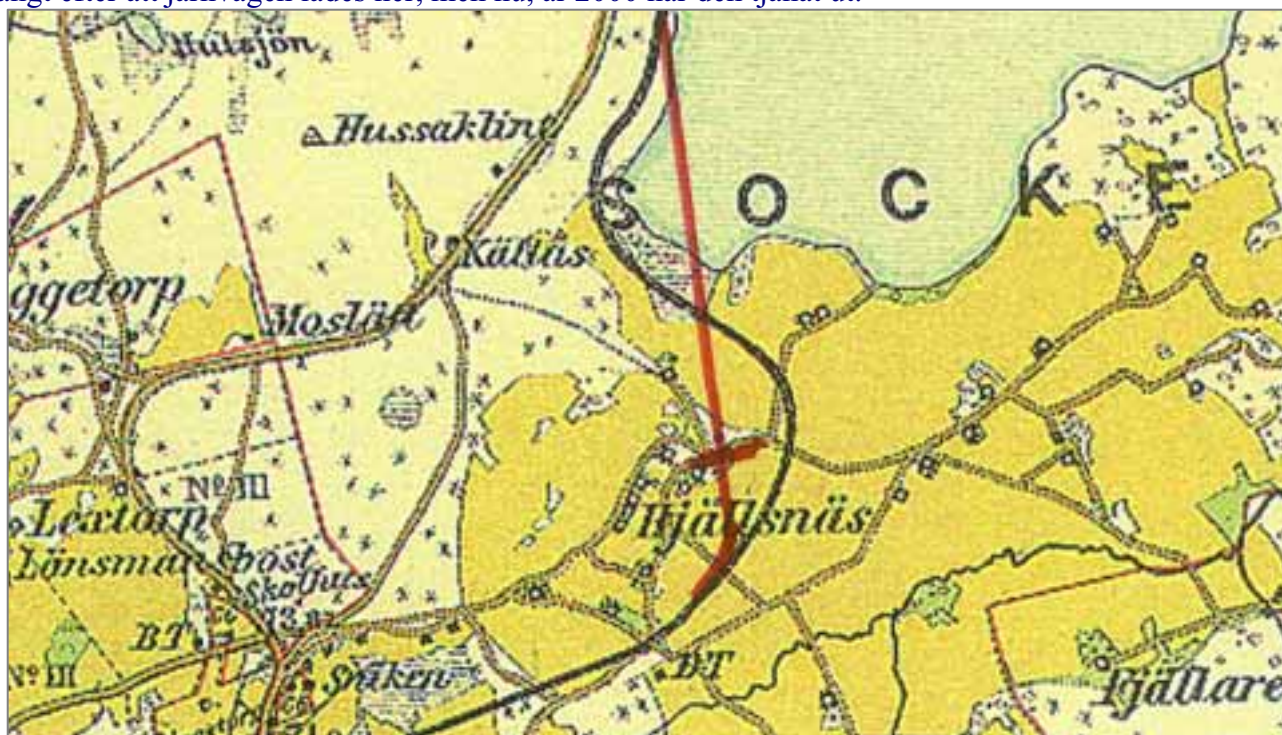
En glad bild där Karl och Ester poserar tillsammans med en för oss okänd. Det är tydligen inte samma bil som på dokument nr. 148 i Hjällsnäspärmen men båda är cabrioletter. Troligen användes även denna bil vid torgresorna.

*Dokument nr D.842 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Text och bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 842.*

Bron över banvallen vid Hjällsnäs hållplats

När banvallen till Västgötabanan drogs i slutet av 1800-talet gick den i en vid S-kurva nedanför Hjällsnäs by, detta för att loken skulle orka upp från Hjällssnäs-viken till det högre belägna Gråbo. Att man inte redan från början skar igenom sandmon nedanför byn kanske berodde på att bönderna inte ville bli avskurna från sina marker, och att dom då skulle bli tvungna att ta omvägar för att komma ut till gårdarna. På 1920-talet, gjordes flera förändringar av banvallen inom Stora Lundby. Då gjordes en skärning nedanför Helegården och för att man skulle kunna färdas över banvallen byggdes denna järnbro med körfält av plank liggande på betongfundament. Den har gjort sin tjänst långt efter att järnvägen lades ner, men nu, år 2000 har den tjänat ut.

Ungefär som den röda linjen på kartan blev den nya sträckningen på 1920-talet. Idag är den gamla järnbron ersatt med en modern betongbro med asfalterat körfält. Den är belägen några meter närmare sjön och ny tillfartsväg är dragen från Östadvägen genom grustäkten och den går numera mellan Hjällsnäs by och Låddagården.

Dokument nr. 885 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.

Foto: Ingemar Holm. Text och bildbehandling: Karl Gustafsson.. Ordningsnr. 885.

Vägen ut mot Hjällsnäs

Även vägen från Hjällsnäs var i nedre delen en skärning i sandmon ner mot bron. På andra sidan bron går en väg till vänster ner mot Bengts Land och Hjällsnäsviken. Den nya bron ligger till vänster om den gamla nu borttagna järnbron.

Här går vägen upp mot till en trevägskorsning , Monvägen, Femtegårdsvägen och Hjällsnäs Byväg. Idag används denna sträcka inte längre för genomfart. Den bron kommer ligger något till höger med ny tillfartsväg.

*Dokument nr. D 886 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Foto: Ingemar Holm. Text och bildbehandling: Karl Gustafsson.
Ordningsnr. 886.*

Gravfält på Hjällsnäs Mo.

Gravfält 70x40 meter (N-S) bestående av 10 fornlämningar. Dessa utgöres av 1 hög 2 runda eller närmast runda stensättningar och av dessa är 7 resta stenar. Högen är belägen i gravfältets SV:ra del och 9 meter i diameter och 1,2 m hög. I Ytan enstaka synliga stenar 0,1-0,2 meter. I mitten tre kantställda stenar, varav den ena verkar avslagen. 0,1-0,5 m höga, 0,4-0,8 m breda och 0,1-0,3 m höga. (Tendens till kast ?). Ränna 0,2 m hög och 0,1-0,2m djup. Högens östra del är helt bortskalad i samband med grustäkt. De runda, eller närmast runda stensättningarna är 10 och tolv meter i diameter och 0,2-0,4 meter höga, övertuvade med enstaka synliga stenar i ytan, 0,4-3,3 m stora. Stensättningarna är kraftigt förstörda av grustäkt och odling, vilket gör dem svårgranskade.

De resta stenarna, belägna i gravfältets norra del är 0,4-2,0 meter höga, 0,5-0,9 m breda och 0,2-0,4 meter höga. Några av stenarna lutar. Stenarna förefaller vara sekundärt resta på gammal odlingsyta.

Gravfältet är kraftigt förstört av odling och grustäkt och i botten av grusbotten ligger ett flertal stenar som eventuellt kan varit resta eller ingått som fyllning till nu förstörda stensättningar.

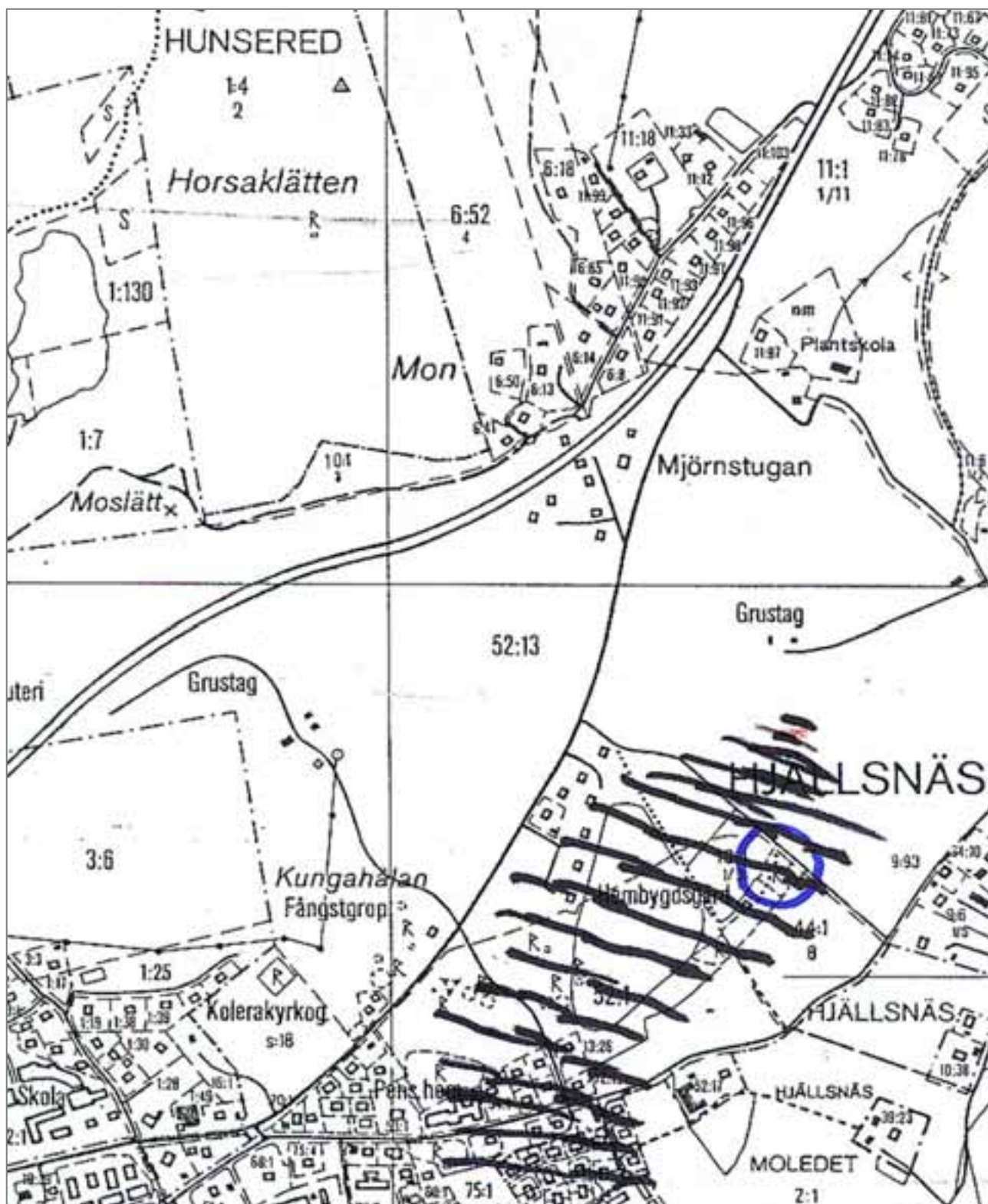
Ovanstående fakta är hämtat ur Göteborgs Arkeologiska museums blad nr. 2. INV. 820723.

Detta gravfält med sina resta stenar är nog det mest iögonfallande i Stora Lundby. Här har som sagts i ovanstående hämtats grus, odlats, men också stenar har borttagits för att användas i broar över diken och små vattenflöden och till hällar vid ingångar till boningshus och ladugårdar. Här finns åtskilliga sägner och skrönor om vad som kunde hända när byborna i Hjällsnäs försedde sig med byggmaterial från gravfältet uppe Mon. Men gravfältet var i sin helhet betydligt större än som skildrats i ovanstående. Det var som helhet nära två kilometer långt och ett av Västsveriges största gravfält och gränsade till Sniken i Gråbo i sydväst och grustagen i nordost. Men under årtusendenas gång har mycket försvunnit trots den fornminneslagstiftning som kom till under 1500-och 1600-tal och som skulle hindra förstörelsen av våra fornlämningar. Denna vandalisering har fortsatt oavbrutet även under vår egen tid, och det är därför kanske av ett visst värde att Stora Lundby Hembygdsförening på 1950-talet trots ett visst motstånd fick förlägga sin hembygdsstuga intill dessa fornlämningar. Hembygdsföreningen har sen dess försökt bevaka och faktiskt under de sista decennierna lyckats hindra några incidenter som ytterligare skulle decimerat fornlämningarna

Dokument nr. D.897 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.

Foto: Bertil Johnsen. Bildbehandling och text: Karl Gustafsson.

Ordningsnr. 897-

Fornminneskarta

Den runda markeringen visar den skildrade delen av gravfältet på föregående sida. Det skuggade partiet är den ungefärliga utbredningen av det förkristna gravfältet på Hjällsnäs Mo.

*Dokument nr. 898 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Text och Bildbehandling: Karl Gustafsson
Ordningsnr. 898*

Stensättning vid Horsaklätten

Stensättning vid krönet av berg i dagen på skogsmark. Rest av närmast rund, 0,1-0,2 meter hög. Övertorvad med i ytan talrika 0,1-0,5 stora stenar (vanligen 0,10,3 meter st.). Stensättningen är kraftigt omplockad och ställvis utrasad. Fyllning saknas ställvis i den övre delen. De större stenarna är belägna i ytterkanten och företrädesvis i den södra delen av stensättningen. (Rest av kantkedja ?). Ca Nordväst om stensättningen är ett jordlager. Jordlagret är nu som tjockast i en rotvälta ca 2 meter i diameter och 0,5 meter hög, men sträcker sig ca 10 meter nordväst och 0,2 meter högt från den huvudsakliga resten av stensättningen. Jordlagret framträder ett flertal stenar, 0,1-0,3 meter st., I rotvältnen syns några mörkfärgningar eller skörbrända stenar. Berget som lämningen ligger på är i övrigt ganska kalt och fritt från stenar.

Fakta hämtat från Göteborgs Arkeologiska Museum, blad nr. 14 INV. 820524 LG.

*Dokument nr. 899 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Foto: Bertil Johnsen. Bildbehandling: Karl Gustafsson.
Ordningsnr. 899.*

2 Stensättningar vid Gategården

1 Stensättning närmast rund, 6-7 meter i diameter, och 0,2-0,4 meter hög. Den har delvis övertorvad fyllning av 0,2-0,5 meter höga stenar, jämnt fördelade. Längs kanterna finns flera 0,1-0,3 meter höga och 0,4-0,7 meter höga stenar som ev. kan vara en rest av kantkedja. Form och begränsning är något oklar. Runt stensättningen ligger ställvis talrikt med sten.

2: Stensättning (?) osäker, närmast rund, 6 meter i diameter, och 0,1 meter hög. Den är övertorvad med i ytan talrika 0,1-0,4 meter stenar. I kanten ett stenblock, granit, 0,8x0,8 meter (N-S)m och 0,1 meter hög. I Östra kanten är två granithällar 0,6 meter st. Hela ytan är smågropig och kringrörd, varför stensättningens form är något osäker. Runt stensättningen ligger ställvis talrikt med sten.

Fakta från Göteborgs Arkeologiska Museum, blad nr. 248 INV. 820803 LG.

Dokument nr. D 900 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.

Foto: Bertil Johnsen. Bildbehandling: Karl Gustafsson.

Ordningsnr. 900.

Fornlämningar nr.1

Här ser vi samma gravfält som dokument nr. 897 men nu med en annan beskrivning och andra mått. Följande text står att läsa i Göteborgs Arkeologiska Museums blad nr. 7 B 3 i Stora Lundby 1 6415:

Gravfält.

Antal lämningar 9.

Orientering: SÖ begränsning i åkermark.

Gravfält 100x30 meter (60 gon-260 gon).

Bestående av nio fornlämningar. Dessa utgöres av 7 runda eller närmast runda stensättningar, (varav två höglignande) och 2 resta stenar.

Stensättningen är 5-10 meter i diameter (vanligen 5-6 meter i diameter), 0,1-0,6 meter hög (vanligen 0,3-0,4 meter hög). De höglignande stensättningarna är belägna i gravfältets NÖ och SV del. Samtliga är övertorvade med i ytan enstaka synliga stenar 0,1-0,4 meter stora. Tre av stensättningarna är skadade av väg och grustäcker och är bevarade enbart till hälften. På en av stensättningarna, belägen i gravfältets SV del har odlingssten påförts.

De resta stenarna är belägna i den centrala delen och i den NÖ delen av gravfältet. Storleken 1,4 och 3 meter höga, 0,9 och 1,0 meter bred och 0,2 och 0,3 meter tjock. Den mindre stenen är nästan ikullfallen åt ÖSÖ. Den större stenen lutar kraftigt åt öster.

Genom gravfältet går en djup nedskuren brukningsväg. Gravfältet är beväxt med enstaka lövträd.

Tidigare uppteckningar. G Evald i Alingsåsbygden 1952. Tre socknars Krönika 1967, Edgren Wättle Härad 1928, E Flodens PM ATA 4/7 1942 K.Rex PM 14/7 73 ÄLM ATA 716/42 A-7.

Uppgifterna skiljer sig väsentligt från de som står att läsa i dokument nr. 897. Här har tagits med en större del av gravfältet nämligen den del som syns på den övre bilden. När bilden togs pågick återuppbyggande av hembygdstugan efter branden i april 1988.

Dokument nr. D 915 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.

Foto: Bertil Johnsen. Bildbehandling: Karl Gustafsson. Ordningsnr. 915.

Treudd

Plats. Mon

Treudd med ca 25 meter långa insvängda sidor. Spetsarna VNV, Ö 35 grader N och troligen S 10 grader V. o,2-0,4 meter hög. Övermossad och övertorvad. S och NÖ spetsarna till stor del utplånade. I mitten en grop tre meter i diameter och 0,5 meter djup. Runt denna en valliknande upphöjning som kan ge intryck av en mitthög. Bevuxen av ett tiotal tallar och ett par björkbuskar.

Uppgifter är hämtade från Göteborgs Arkeologiska Museum, blad nr. 10.

I boken ” En resa i tiden ” där Lars Edmundsson har skrivit ner sina forskningsrön angående detta relativt sällsynta fornminne.

Just denna var mycket stor, en av de största i Sverige faktiskt. Dock svår att observera och sedan länge mycket skadad. I mitten finns en grop som minne av en plundring. Här blandade folkfantasin in trekungamötet i Kungahälla och förklarade treudden som en plats för fredsstiftan mellan tre småkungar i gammal tid.

De skulle ha anlänt på de tre stensatta gatorna till platsen där de satt under förhandlingarna. Där fanns efter plundrarna en håla som blev kallad Kungshålan. Nu fanns ett stycke därifrån en vida större och djupare håla, en fångstgrop. Det tycktes att denna större och ståtligare grop borde ha kunglig dignitet, och se, det har den än idag, t o m på de officiella kartorna. Nära treudden står en bautasten, kullfallen men återrest. Sägner har gett den namnet ” Trekungastenen ”.

Faktum är att något trekungamöte på platsen ej har kunnat beläggas. Namnet är kommet ur folkfantasin.

Här låter hembygdsforskaren Lars Edmundsson, som på många andra ställen i sin forskning, sägner och skrönor komma till tals, men utan att tumma på fakta. Även sägner och folkliga uppfattningar hör ju till vår historia.

En grupp ur Stora Lundby Hembygdsförening tog den här bilden med hjälp av brandkårens brandstege, och för att lokalisera treudden märktes den ut med markeringsband.

Dokument nr. D. 916 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.

Foto: Bertil Johnsen. Bildbehandling: Karl Gustafsson.

Ordningsnr. 916.

Fornminnesområde på Hjällsnäs Mo

Av dessa två bilder kan man förstå hur svårt det är att vid en vandring se och uppfatta var våra fornlämningar finns när det är mindre bronsåldershögar. Men även denna treudd är svår att uppfatta och se hur den ser ut och vad begränsningarna ligger och det har inte blivit bättre sedan dessa bilder togs i början av 1990-talet. Fornminnesområdet på Hjällsnäs Mo mellan Fornminnesvägen och Mogården är idag utmärkt med fornminnesskyltar men är ändå svåra att uppfatta. Detsamma gäller de bronsåldershögar som finns i området. Endast de resta stenarna är lätta att se.

På denna moderna karta över Hjällsnäs Mo kan vi se hur före detta Björboholmsvägen, numera Fornminnesvägen slutar vid grustaget. På båda sidor om Fornminnesvägen finns fornminnen, några är resta stenar och en del är bronsåldersrösen. En försiktig borttagning av sly och mindre träd, och markering av objekten i samarbete med sakkunniga arkeologer skulle vara önskvärt, och då skulle området bli mer tillgängligt och överskådligt för skolor och andra intresserade besökare.

*Dokument nr.D.917 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Foto: Bertil Johnsen. Text och bildbehandling jan. 2001: Karl Gustafsson
Ordningsnr. 917.*

”Trekungastenen”

Denna Bautasten, liksom de övriga resta stenarna på gravfältresterna på Hjällsnäs Mo, markerar en forntida grav. Den har av folkfantasin begåvats med ett namn som ej är rättvisande. Förr trodde man att sådana stenar var minnesmärken över händelser som ägt rum på platsen. Det som i sägnens form levat genom århundraden och gett vår sten sitt namn, är det möte som år 1101 skedde mellan Magnus ”Barfot” av Norge, Erik Ejegod av Danmark och Inge, (den Äldre) av Sverige vid ”landamärket” i Älven ”.

Snorre Sturlasson uppger Kungahälla som platsen för mötet. Under 1200-talet, Birger Jarls tid, var möten mellan de tre nordiska länderna ej ovanliga. Så har inte mindre än åtta sådana ägt rum mellan 1249 och 1263 i Lödöse.

Alla dessa händelser fanns i folkminnet och fordrade något närliggande att förknippas med. På Hjällsnäs Mo fanns den stora Stensättningen Treudden,, över vars tillkomst och mening folkfantasin sysselsattes.

”Trekungastenen på Hjällsnäs Mo” heter ett kapitel i Stora Lundbyboken ” En resa i tiden ”. utkommen vid Hembygdsförenings 50-årsjubileum år 1999, och som ovanstående text är en del av. Där tar Lars Edmundsson avstånd från gamla sägner och skrönor och han har säkert rätt i sina slutsatser att stenen är en vanlig bautasten.

Lars företog vandringar från Gråbo centrum upp på Mon där han delade med sig av sitt stora kunnande om Stora Lundby och här ser vi honom vid ”Trekungastenen ”. Han skrev ner sina rön i små uppsatser som senare kom att ligga till grund för vår hembygdsbok. Trekungastenen kan beskådas på samma plats som Treudden och är idag fornminnesmärkt.

Dokument nr. 918 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.

Text och foto: Karl Gustafsson

Ordningsnr, 918,

Julkalas i Hjällsnäs år 1937

Under åtskilliga årtionden hade jordbrukarna i Hjällsnäs julkalas där de samlades i någon av gårdarna. Man åt god mat, sjöng, musicerade och ägnade sig åt ordlekar och umgicks under trevliga former. Man byttes om att arrangera julkalasen och denna tradition varade till in på 1950-talet.

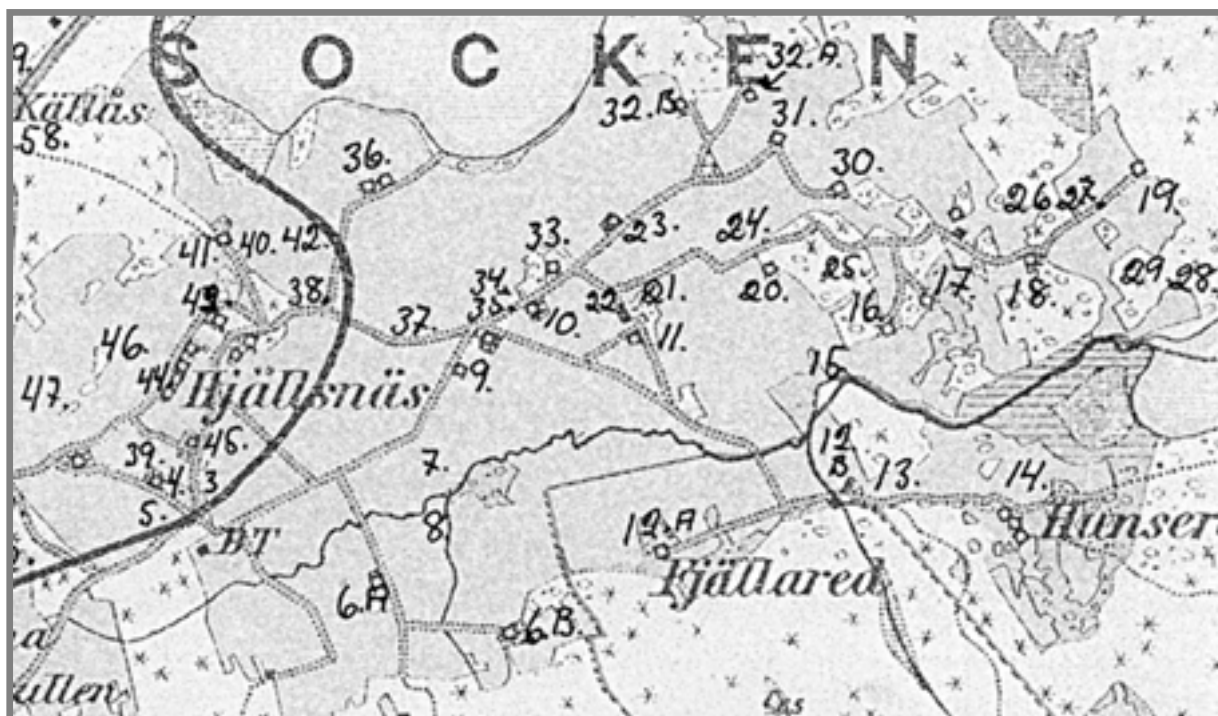
På följand sida finns en karta över Hjällsnäs där gårdarna är markerade med ett nr. Efter varje namn på personer på bilden ovan följer ett nr. inom parentes där man kan se vilken gård personen kommer ifrån. Här kan man också se att det var många jordbruk i Hjällsnäs, och att det har förekommit liknande julkalas på fler grupper av gårdar i Hjällsnäs berättar Lennart Pettersson (31) från "Nybons" om.

Från vänster längst bak: Ester och Karl Lindqvist. Karl och Ester hade sedan början på 1930-talet handelsträdgård i Hjällsnäs Skattegården (10). Anna Lindqvist (14) Hunsered, Beata och Johan Hansson (23), "Ljungäkra", Ester och Albin Hansson (22) Tån, Algot Pettersson (31) "Nybons" eller Erik Jonsgården, Naemi och Josef Olsson (30), August Lindqvist (14) Hunsered. Augusts fru, Josefina Lundqvist, sitter i mitten.

Från vänster främre raden: Lennart, Sigrid och Arne Pettersson (31) "Nybons", den unge mannen tillvänster fram var anställd hos Karl Lindqvist, Rune Gustafsson (14) Hunsered, Alice Lindqvist (14) Hunsered och Elsy Olsson (30) Erik Jonsgården.

Det fanns flera gårdar i Hjällsnäs som hette Erik Jonsgården.

*Dokument nr D.1143 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Faktauppgifter: Lennart Pettersson. Text och bildbehandling: Karl Gustafsson
Ordningsnr. 1143.*

Siffrorna på kartan betecknar.

1. Församlingshemmet. 2. Anderssons Gata. (Numera den del av Hjällsnäsvägen som går parallellt med banvallen, i dag cykel och gångväg.
3. Korsbäcken. 4. Höggård "Gunnars". 5. Båtsmanstorp. 6A och 6B. Backgårdarna. 7. Orre-backen. 8. Reningsverket. 9 och 10. Skattegårdar.
11. Olof Persgården. 12A och 12B. Fjällared. 13. Fjällareds kvarnar och såg. 14. Hunsered. 15. Bäckan från reningsverket. 16. Hästhagen. 17. Maes. 18 Knöses. 19. Gategården. 20. Lille-Pers. 22. Tån. 23. Ljungäkra. 24. Mussakullen. 25. Lille-Pers Ås. 26. Röja. 27. Kars-Annas boplats. 28. Hällkista. 29 Jättetrytor. 30 och 31 Erik Jonsgården. 32. Rättas 33. Olof Hansgården. 34. Järnsberget. 35. Köksas. 36. Sjöborg. 37. Järnkällan. 38. Ole-Pers. 39. Höggård, "Edvins " 40. Lekplats för Hjällsnäs by. 41. Helagården. 42. Låddegården. 43. Erik Jonsgården " Winters ". 44. Krestinas Adils. 45. Femtegården. 46. Hembygdsstugan. 47 Forngravar. 48. Stor forngrav. 49. Jons. 50. Gravkullen. 51. Bockastugan. 52. Platsen för mejeriet. 53. Platsen för Snika-Lars affär. 54. Platsen för sockenmagasinet. 55. Lekstorpsskolan. 56. Snikabacken. 57. Gamla smedjan. 58. Öldalen. 59. Skolan på Mona. 61. Trångaliden. 62. Kolerakyrkogården.. 63. Rosenströms hus. 64. Dammera.

Bilder berättar om Låddegården.

En bild från 1910-talet då det var modernt med dessa stora damhattar. Tyvärr har vi inga uppgifter om bilden och vilka personerna är, men den berättar ändå något om livet på Låddegården. Det kan vara en bild av besökare från staden, eller sommargäster, i varje fall verkar bilden vara tagen en helgdag.

Dessa bilder är ganska säkert inte tagna på någon helgdag. Trots frånvaron av uppgifter om tid och personer berättar bilderna mycket om livet och arbetet på ett jordbruk.

Dokument nr.D 1197 i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.

Bildbehandling och text: Karl Gustafsson

Ordningsnr: 1197

Låddegårdsbilder

När Greta Larsson, den sista av jordbrukarfamilj på Låddegården, gick bort år 2006 fick hembygdsföreningen tillgång till en låda med bilder, både amatör och atljebilder. Fotografierna var, som oftast är fallet, inte försedda med någon text när de var tagna, eller vilka personer som fanns på bilderna. Men de är troligen tagna från 1910-tal och fram till 1940-tal, så här får bilderna berätta utan text. Dock kan vi se på den undre bilden hur vackert Låddegårdens marker var belägna. Här syns också Västgötabanans banvall som gick i en vid S-kurva nedanför Låddegården upp mot Gråbo.

*Dokument ur Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Text och bildbehandling: Karl Gustafsson.
Ordningsnr. 1198*

Fortsättning-Låddegårdsbilder

Dokument i Stora Lundby Hembygdsförenings samling

Bildbehandling: Karl Gustafsson

Ordningsne.1199

På kartan kan vi se var Låddegården är belägen. I Annekärr, i närheten av Björboholm, går idag en väg ner mot Mjörn som heter Låddegårdsvägen vilket tyder på att Låddegården hade marker även där.

*Dokument i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Text och bildbehandling: Karl Gustafsson
Ordningsnr. 1200*

Donatorer

År 1908 sålde Jonas och Sofia Johansson Hjällsnäs Femtegården till kommunen. Femtegården skulle ersätta den gamla fattigstugan på torpet Mossalaggen ("Bockastöva").

Tavlorna ovan togs tillvara av Anna och Alice Magnusson, Anna arbetade under många år på Femtegården, och har tavlorna troligen hängt där under de dryga femtio år som Femtegården brukades som fattigstuga och ålderdomshem.

Personal och intagna på Femtegården år 1914.

En ny fattiggård fodrade nya inventarier. Kommunen fick ta ett lån på 3500:- som skulle räcka till inköp av jordbruksfastigheten och till inventarier. Enligt protokoll beslutades detta på en kommunalstämma år 1907. Sedan tillkom ju de medel som säljaren av Femtegården donerade till kommunen.

På grupp bilden skall enligt en osäker uppgift den lilla flickan som är trea från vänster heta Irma, och nästa lilla flicka heta Märta. I knäet på Anna sitter lilla Helga och kanske heter flickan längst till höger Elsa.

Damen i vitt med stort halsband hör troligen till personalen och kan heta Frida och vara fru Neuman. Enligt noteringen skall mannen med skägg och hatt heta Neuman och vara föreståndare för fattigstugan.

I ett protokoll från den 22 nov 1915 står i Paragraf 7:

Som uppmuntran till Herr och Fru Nejman för deras plikttrogna arbete vid skötseln av fattiggården och de fattiga beslöt nämnden att även i år lämna 50:- kr till julgåvor.

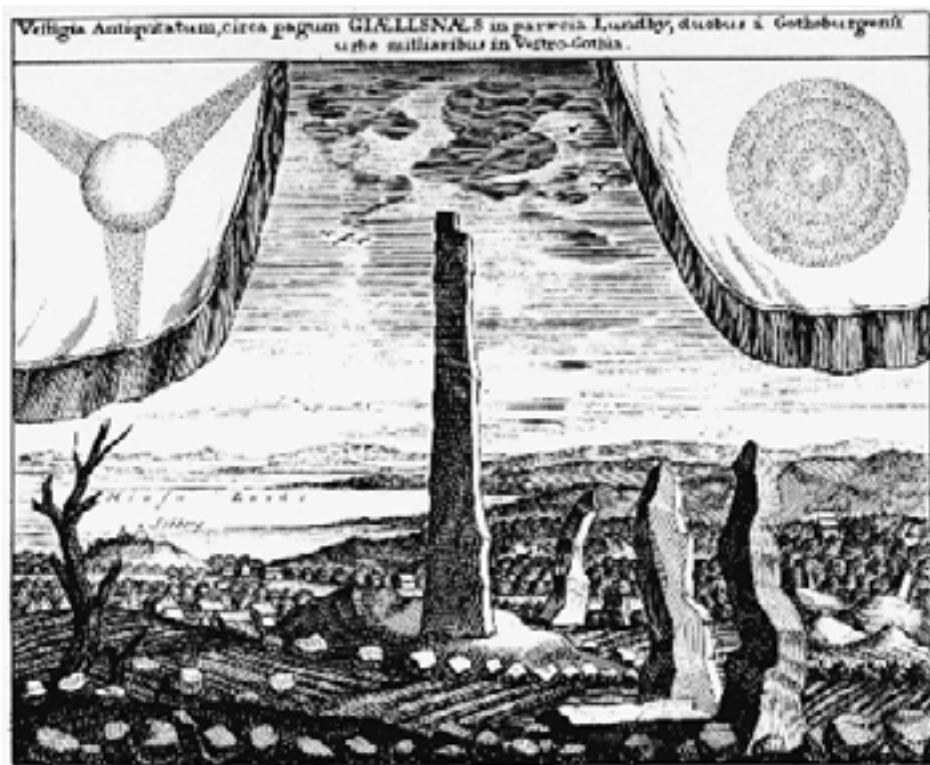
Paragraf 8:

Åt Nejman uppdrogs att inköpa lite nyttiga saker för utdelning till de fattiga på julafton.

År 1915 hette föreståndaren Nejman enl. protokollet och är troligen samma person som på grupp bilden ovan, där uppgiftslämnaren har stavat namnet som Neuman.

Hundskattemedel har många gånger använts till badrum, till soffor och till andra kapitalinköp till Femtegården. År 1928 inreddes badrummet för 1000:- kr.

*Fakta och citat ur studiecirkeln "Bygd i förvandling" rapport.
Dokument i Stora Lundby Hembygdsförenings samling.
Ordningsnr 1204.*

Hjällsnäs by på 1690-talet.

Fotografi av kopparstick efter Erik Dahlbergs 1600-talsteckning av Hjällsnäs By med närliggande fornlämningar som vi idag kan se rester av vid hembygdsstugan.

Erik Jönsson-Dahlberg, som föddes 1625 och avled 1703, hade under sin levnad tjänat under tre kungar som alla hette Karl, nämligen Karl X, Karl XI, och Karl XII.

Ett äventyr som fick stor betydelse för de västligaste socknarna i Västergötland var tåget över Stora Bält, där den svenska hären under Karl X och med Erik Dahlberg som vägvisare så överraskade danskarna att danske kungen vid följande fredsförhandlingarna i Roskilde fick avträda Skåne, Halland och Bohuslän till Sverige.

Vättele härad, där Lundby socken ingick, upphörde därmed att vara gränsprovins till Danmark, och den utarmning som de ständiga krigshandlingarna mellan Sverige och Danmark medfört avtog så småningom.

Erik Dahlberg hade sedan 1660-talet till uppgift att under sina många resor i de svenska provinserna teckna allt som kunde vara historiskt intressant, och av hans teckningar blev till slut ett planschverk som franska och holländska kopparstickare färdigställde och som utkom ett tiotal år efter Erik Dahlbergs död.

Under en resa från Alingsås till Göteborg landade Erik Dahlberg i Hjällsnäs by och fick se det då så stora och märkliga gravfältet på Mon.

Planschverket som ovanstående bild ingår i heter ”*Suecia antiqua et hodierna*”, eller det antika och moderna Sverige.

Bild nr. 11 i Stora Lundby Hembygdsförenings fotosamling. Bildbehandling och text: Karl Gustafsson. Ordningsnr 7.

Hembygdsstugan på Hjällsnäs Mo år 1987.

Stora Lundby Hembygdsförening bildades år 1949. Strax efter hembygdsföreningens start inköptes en torpstuga som låg i Hunsered och löd under fideikommisset Öjared. Köpeskillingen var 900:- kr.

Kommunen, och även privatpersoner bidrog med pengar och arbete, så att år 1954 kunde Landshövding Arvid Richert under festliga förhållanden invig Stora Lundby Hembygdsstuga.

Bautastenarna kan vara mellan 1000 och 2000 år gamla. Odling, och även vanlig byggnadsverksamhet där man behövt sten, har under århundradena decimerat fornminnen i Hjällsnäs, från att på 1600-talet varit ett av Sveriges största gravfält sedan förkristen tid.

Placeringen av hembygdsstugan vid resterna av den gamla ättehagen ovanför Femtegården bör i vår tid ge dessa synliga rester av tidig bosättning i vår bygd ett visst skydd.

Hembygdsstugan på bilden ovan brann ner påskan år 1989. Orsaken var troligen tanklös lek med fyrverkeripjäser. Hembygdsföreningen tog omedelbart itu med återuppbyggandet av stugan på den gamla grunden och med i stort sett samma utseende som förut. Den är nu en funktionell samlings- och utställningslokal för föreningen.

*Bild nr. 2 i Stora Lundby Hembygdsförenings bildsamling. Text, bild och bildbehandling: Karl Gustafsson.
Ordningsnr. 42.*